

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA”
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ „DUMITRU STĂNILOAE”
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

**GURIE GROSU, PRIMUL MITROPOLIT AL BASARABIEI REVENITĂ LA PATRIA
MAMĂ (1928-1936)**

- REZUMAT -

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

PR. PROF. UNIV. DR. ION VICOVAN

DOCTORAND:

CORDUNEANU LUCIAN

IAȘI

2022

Cuprinsul rezumatului

Argumentarea și scopul alegerii temei	3
Stadiul actual al cercetării și sursele folosite	6
Obiectivele și limitele lucrării	9
Metodologia cercetării	11
Structura lucrării	12
Concluziile cercetării	14
Cuprinsul lucrării	16
Bibliografia lucrării	18

Argumentarea și scopul alegerii temei

În cadrul acestei teme ne-am propus ca în analizăm și să prezentăm viața și activitatea celui ce avea să devină primul mitropolit al Basarabiei Unite cu Țara, să prezentăm formarea profesională și culturală, aspectele care au dus la ascensiunea lui Gurie Grosu în structurile de administrație ale Bisericii, inițiativa sa de introducere a limbii române în Școală și Biserică, contextual politic tulbure și cauzele care au favorizat Unirea Basarabiei cu România, precum și situația Bisericii basarabene după anul 1918.

Una dintre regiunile istorice ale României grav afectată în decursul istoriei, dar mai cu seamă în secolele al XIX-lea și al XX-lea (cu excepția perioadei interbelice) a fost Basarabia. Căzută pradă ambițiilor teritoriale rusești în urma războiului cu Imperiul otoman, regiunea dintre Prut și Nistru a fost anexată în mai 1812, încălcându-se prevederile internaționale. Supusă unei politici agresive de rusificare, în Basarabia s-a încercat implementarea modelului rusesc în administrație, școală, Biserică etc. În acest fel, drepturile românilor din regiune au fost grav încălcate, au fost înlăturate referirile la istoria, cultura și tradițiile locale, prin care s-a urmărit deznaționalizarea, pierderea identității și contopirea populației autohtone cu marele Imperiu rus. Trebuie menționat faptul că, de la anexarea din anul 1812 până la Unirea cu România în anul 1918, au existat, în toată această perioadă, manifestări de rezistență față politica de rusificare (mai cu seamă de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor), din partea unor personalități din mediile politic, intelectual și bisericesc.

Unul dintre cei mai mari susținători a drepturilor românilor basarabeni a fost clericul Gurie Grosu. Personalitatea sa marcantă a făcut să fie unul dintre cei mai cunoscuți și respectați oameni din timpul său. Numeroasele sale realizări pe tărâm bisericesc, misionar, cultural, social și național au fost apreciate de către conaționali săi, înscriindu-l pe clericul basarabean între cele mai importante personalități din istoria Basarabiei și chiar a României. Spirit practic, vizionar, om al faptelor, susținător fervent al drepturilor poporului său – Gurie Grosu a devenit un simbol al luptei legitime și jertfelnice în chestiuni de interes național și bisericesc. În opinia sa, Biserica nu trebuie doar să vestească cuvântul lui Dumnezeu, ci să și susțină demersurile pentru drepturile și bunăstarea poporului.

Acest fapt este deosebit de concludent, deoarece activitatea sa dinainte de hirotonia întru arhieru s-a desfășurat în condițiile în care autoritățile țariste au impus o politică foarte dură de rusificare, românii basarabeni fiind privați de dreptul de a învăța și citi în limba maternă, de a fi reprezentați politic de către cei de aceeași naționalitate etc. Implicarea sa voluntară, motivată

de conștiința clericală și etnică, l-a determinat să ia parte la frământările politice, sociale și bisericești care urmăreau materializarea dezideratelor reprezentanților mișcării naționale, unde Biserica urma să aibă un rol important.

Deși a fost educat în cultura teologică rusă, Gurie Grosu a susținut în cadrul congreselor și adunărilor preoțești, prin broșuri și publicații, prin legăturile cu numeroși intelectuali ai vremii – necesitatea ca poporul basarabean să audă în limba maternă cuvântul lui Dumnezeu, să poată învăța (în) limba părinților, iar pe plan social să se bucure în mod deplin de drepturi și libertăți.

După unirea de la 27 martie 1918, arhiepiscopul Gurie avea să implementeze numeroase reforme în Biserica Ortodoxă din Basarabia, să ridice nivelul moral, cultural și material al clerului (și al credincioșilor), deciziile sale arătând maturitatea unui ierarh și patriot autentic în contextul „tranziției” instituției eclesiale odată cu integrarea acesteia în viața spirituală și culturală românească. Așadar, analiza vieții bisericești și culturale din Basarabia (regiune supusă unei rusificări agresive) evidențiază personalitatea mitropolitului Gurie (precum și a altor personalități), motiv pentru care am ales să aprofundez biografia acestui ierarh în teza mea de doctorat.

Am ales această temă de cercetare, deoarece activitatea mitropolitului Gurie Grosu coincide cu o „etapă” importantă de renaștere națională, proces la care Biserica Ortodoxă Română nu putea să lipsească. Prezența viitorului mitropolit Gurie Grosu în mijlocul evenimentelor politice și sociale care s-au petrecut până la Unirea Basarabiei cu România, dar și după acest eveniment, implicarea sa energică, a făcut din marele ierarh, unul din oamenii de frunte care au sprijinit mișcarea națională. Așadar, când vorbim de Basarabia anilor 1900-1940, vorbim implicit de marea personalitate a lui Gurie Grosu.

Fiind o regiune cu anumite diferențe față de Patria Mamă, istoria Basarabiei prezintă anumite particularități pe care voi încerca să le dezbat în prezenta lucrare de doctorat: acțiunile de rusificare, arhierii ruși care au păstorit în Basarabia, acțiunile de deznaționalizare, introducerea limbii române în cultul Bisericii și în școală, aspecte din viața socială, lupta pentru Unirea cu România, problema calendarului gregorian, înființarea Facultății de Teologie din Chișinău, colaborarea cu numeroși oameni de cultură din Basarabia și Regat, înființarea mitropoliei Basarabiei, acțiunile în plan pastoral, procesul său etc. Aceste câteva aspecte reprezintă puncte esențiale care vor fi punctate în viitoarele pagini ale prezentei lucrări de doctorat.

La aceste mari evenimente petrecute în regiunea din dreapta Prutului, mitropolitul Gurie are meritul de a fi participat alături de alte personalități la renașterea conștiinței naționale. Pe

bună dreptate se poate spune că acțiunile lui Gurie Grosu, până la Unirea cu România, corespund cu momentul emancipării față de Biserica Ortodoxă Rusă.

Deși canonic 10 mitropolia Basarabiei era integrată Bisericii din Rusia, în interiorul comunităților basarabene începea o largă apropiere față de România și Biserica Ortodoxă. Publicarea unor cărți și abecedare românești de către marele cleric, introducerea limbii române în Biserică, reflectă grija pe care a nutrit-o pentru enoriașii săi, dorind să mențină conștiința unității naționale. Un alt motiv al alegerii acestei teme îl reprezintă implicarea sa în procesul de Unire al Basarabiei cu România. În noiembrie 1917 arhimandritul Gurie deschidea ședințele Sfatului Țării iar în Primul Guvern al Republicii Democratice Moldovenești, a deținut funcția de director general al Învățământului și Cultelor.

Scopul acestei lucrări este prezentarea detaliată a biografiei marelui arhieru basarabean în contextul evenimentelor petrecute în Basarabia de la finalul secolului al XIXlea până în anul 1943 (anul morții mitropolitului).

Stadiul actual al cercetării și sursele folosite

Până în prezent nu există o biografie despre viața și activitatea mitropolitului Gurie Grosu. O foarte scurtă descriere în mai puțin de 20 de pagini, dedicată arhierelui Gurie, aparține părintelui Constantin Morariu.

Cele mai importante studii despre contextul social, politic și bisericesc, din Basarabia în timpul perioadei țariste și despre renumitul cleric basarabean, au fost valorificate în vizitele de lucru efectuate la Chișinău. Răsfoirea revistelor „Destin Românesc”, „Cugetul”, „Revista de Istorie a Moldovei”, a unor volume apărute în cadrul unor simpozioane și a altor surse bibliografice, oferă o perspectivă complexă și detaliată asupra Basarabiei (după anexarea din 1812), asupra mișcării naționale și Actului de la 27 martie 1918, vieții bisericești din timpul perioadei țariste și după Unirea cu Regatul Român. Informațiile culese au fost atent selecționate, analizate, comparate și integrate în cuprinsul acestei lucrări, contribuind la prezentarea detaliată a perioadei în care Gurie Grosu și-a desfășurat activitatea.

Una dintre sursele documentare care va sta la baza acestei teme este lucrarea scrisă de însuși mitropolitul Gurie, la câteva luni după retragerea forțată și suspendarea sa în 1936. Cartea prezintă numeroase aspecte și dezvăluiri personale din activitatea sa arhierescă, precum și cercurile de interes care au dorit înlăturarea sa din scaun. Cartea constituie un fel de „mărturisire” în care mitropolitul își justifică multe dintre faptele sale și își exprimă nevinovăția în fața acuzațiilor care i s-au adus.

Un *Jurnal*, scris pe perioada a trei zile (7-10 septembrie 1937) scoate în evidență starea sa de neliniște, fiind o mărturisire „scurtă” a mitropolitului care fusese forțat să se retragă din scaun. Publicațiile religioase, ziarele, presa vremii vor constitui surse inestimabile în efortul de reconstituire și prezentare a vieții și activității marelui mitropolit.

De mare importanță în efortul de „refacere” a biografiei mitropolitului sunt studiile a numeroși autori care au publicat în diferite reviste („Luminătorul”, „Cugetul”, „Destin Românesc”, „Misionarul”, „Revista de Istorie a Moldovei”, „Biserica și Școala”, „Foaie Diecezană”, „Revista Teologică”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Renașterea”, „Mitropolia Moldovei”, „Buletinul Arhiepiscopiei Chișinăului”, „Arhivele Basarabiei”, „Limba Română”, „Cele Trei Crișuri”, „Univers Literar”, etc), ziare și reviste de cultură („Viața Basarabiei”, „România Nouă”, „Cuvânt Moldovenesc”, „Gazeta Basarabiei”, „Societatea de Mâine”, „Transilvania”, „România Eroică”, „Cultura Poporului”, „Cultura Creștină”, „Libertatea”, „Literatura și Arta”, „Raza”, „Curentul”, „Unirea”, „Sfatul Țării” etc). Chiar și articolele „ostile”, mai ales cele în care mitropolitul era acuzat, constituie și ele surse (nu pe deplin

veridice), care să scoată în evidență relațiile dintre suveran și unii prelați, într-o vreme când presa se afla sub cenzura politicului.

De mare importanță pentru tema aleasă de mine, sunt colecțiile de studii publicate sub coordonarea doamnei Silvia Grossu. În 2007, la Editura Epigraf apărea un volum ce reunea studiile a numeroși istorici, muzeologi, teologi etc., volum ce oferă o perspectivă amplă asupra realităților religioase din Basarabia anilor premergători Marii Uniri, a perioadei interbelice în care a activat mitropolitul Gurie.

În cadrul acestui volum, numeroși cercetători au prezentat activitatea marelui mitropolit pe multe planuri: bisericesc, misionar, cultural, național etc. Contextul politic apăsător pentru Basarabia este descris amănunțit de către Eugen Onicov și Teodor Olaru. Alți cercetători care au prezentat diferite aspecte și laturi din activitatea pastorală și cărturărească a mitropolitului basarabean sunt Maria Danilov, Nina Negru, Simion Moraru, Liliana Anghel, Veronica Boldișor, Vasile Malanețchi, Alexandru Magola și alții. Rolul mitropolitului Gurie la înființarea Facultății de Teologie din Chișinău este prezentat detaliat de către Gheorghe Palade, Nina Negru, Veronica Boldișor, Liliana Anghel, Anatol Petrencu și Elena Chiaburu aduc noi informații asupra a ceea ce s-a numit spre sfârșitul anilor 30', „cazul Gurie” (anchetarea și suspendarea mitropolitului).

Majoritatea articolelor și studiilor sunt abordate un stil evocator. Relevant în acest sens este studiul Mitropolitului Nestor Vornicescu, în care sunt prezentate activitatea culturală și publicațiile clericului basarabean. O altă lucrare care reunește mai multe studii scrise de către Gurie Grosu, este volumul “Mitropolitul Gurie – opera zidită în destinul Basarabiei”, eveniment cultural consacrat comemorării a 140 de ani de la nașterea Mitropolitului Gurie al Basarabiei. Acest volum a fost editat în anul 2017 la Chișinău, sub îngrijirea și coordonarea doamnei profesor Silvia Grossu.

Aspecte importante despre istoria Bisericii din Basarabia și despre marele mitropolit Gurie sunt prezentate în lucrarea lui Boris Buzilă. Una dintre cele mai importante lucrări în care este analizată foarte detaliat istoria Bisericii din Basarabia în timpul stăpânirii țariste, aparține lui Nicolae Popovschi. Un alt istoric reputat al Bisericii Ortodoxe Române care a studiat istoria Basarabiei, este părintele academician Mircea Păcurariu.

Diferite volume, dicționare și enciclopedii publicate cu ocazia comemorării unor evenimente naționale și a unor personalități din istoria României și Basarabiei sunt de mare importanță privind viața și activitatea marelui mitropolit basarabean. Totodată, munca de cercetare în arhivele Mitropoliei Moldovei, Sfântului Sinod, Arhivelor Naționale ale României,

Arhivele Istorice Centrale, Arhivele Naționale ale Republicii Moldova, au oferit o nouă perspectivă asupra însemnătății muncii desfășurate de către marele cleric basarabean.

Obiectivele și limitele lucrării

Având în vedere marile evenimente desfășurate în teritoriul basarabean, la începutul secolului al XIX-lea, care au generat mișcarea unionistă, o analiză atentă relevă faptul că numeroși reprezentanți ai Bisericii – deși se aflau sub jurisdicția canonică a Patriarhiei Moscovei, au contribuit substanțial la împlinirea dezideratelor naționale, un loc fruntaș ocupându-l Gurie Grosu. Plecând de la aceste câteva aspecte, ne propunem să răspundem la câteva întrebări și anume: cine a fost Gurie Grosu? Ce activitatea a desfășurat arhimandritul Gheorghe în anii premergători Marii Uniri? Cum s-a implicat în actul Unirii Basarabiei cu România? Care era situația mitropoliei Basarabiei după Marea Unire și cum a fost gestionată problema ierarhilor ruși care au refuzat să intre în componența Sinodului Bisericii Ortodoxe Române? Care a fost rolul său privitor la înființarea Facultății de Teologie din Chișinău? Care sunt principalele aspecte ale activității sale ca mitropolit al Basarabiei? Care sunt cauzele care au dus la suspendarea sa în noiembrie 1936?

Este evident că aceste întrebări care surprind aspecte ale problemei puse în dezbatere, necesită o analiză foarte amănunțită bazată pe o documentație vastă, menită să ducă clarificarea evenimentelor petrecute în viața socială, politică și religioasă a Basarabiei, din perioada analizată în această lucrare.

Ne-am propus ca în cadrul acestei analize să plecăm de la datele biografice ale celui ce avea să devină primul mitropolit al Basarabiei Unite cu Țara, să prezentăm formarea sa profesională și culturală, aspectele care au dus la ascensiunea lui Gurie Grosu în structurile de administrație ale Bisericii, inițiativa sa de introducere a limbii române în Școală și Biserică, contextual politic tulbur și cauzele care au favorizat Unirea Basarabiei cu România, precum și situația Bisericii basarabene după anul 1918.

Clarificarea acestor evenimente, precum și punerea lor în dinamica evenimentială a vremii respective, va constitui scopul prezentei lucrări, repunând în discuție anumite chestiuni problematice. În partea finală a lucrării va fi prezentată situația Mitropoliei Basarabiei după suspendarea arhiereului Gurie, și anume câteva din aspecte ale activității mitropolitului Efreim Enăchescu. Lipsa unui fond „Gurie Grosu” în cadrul arhivelor din România și la Chișinău, reclamă din partea cercetătorilor o muncă minuțioasă, chiar foarte grea, în culegerea de informații.

În urma cercetării fondului 1135 în Arhivele Naționale din Chișinău, am reușit să descopăr foarte puține informații cu legătură directă la persoana lui Gurie Grosu. În urma cercetării a numeroase dosare din fondul respectiv (perioada 1920-1936), „ineditul” surselor de

arhivă a constat în câteva telegrame și circulare trimise de către ierarhul basarabean cu diferite ocazii (o telegramă trimisă în anul 1919, episcopului Nicodim Munteanu, lămuriri asupra calendarului îndreptat, corespondență în contextul înființării Patriarhiei Române, documente cu privire la înființarea Facultății de Teologie din Chișinău etc.).

Alte informații inedite au fost valorificate în urma analizării unor dosare din cadrul Arhivei Mitropoliei Moldovei și Bucovinei (dosarul hirotoniei într-un arhieru, dosarul Unirii Basarabiei cu România – în două volume, un dosar din anul 1919 în care erau tratate diverse chestiuni în cadrul administrației eparhiale de la Iași, corespondența cu privire la înființarea Facultății de Teologie din Chișinău). În urma solicitărilor trimise la Arhiva Patriarhiei Române, am primit patru dosare în contextul alegerii și hirotoniei într-un arhieru, precum și instalarea în scaunul de mitropolit în anul 1928.

Bineînțeles, informațiile din aceste dosare au o foarte mare valoare, deoarece constituie „chestiuni inedite” în prezentarea biografiei lui Gurie Grosu, fiind valorificate în cuprinsul acestei lucrări. Alte dosare pe care le-am cercetat și care au fost analizate și de alți cercetători sunt cele de la Arhivele Naționale Istorice Centrale – cu privire la Facultatea de Teologie din Chișinău și un dosar din fondul Ion Pelivan, Arhivele Naționale ale României – discuțiile din Senat după reanexarea Basarabiei din 1940.

Principalul obiectiv al prezentei lucrări îl constituie alcătuirea biografiei în cadrul procesului de evaluare și suplinire a documentelor și informațiile existente, în scopul prezentării rolului marelui ierarh în activitatea desfășurată pe plan pastoral, cultural, național, social și în cele din urmă, politic.

Metodologia cercetării

Metodele de lucru folosite în întocmirea lucrării sunt cea analitică, dar și cea sintetică. Informațiile din dosarele de arhivă, presa vremii, lucrările cu caracter memorial și general, au trebuit analizate în profunzime pentru a prezenta detaliat contextul în care marele mitropolit basarabean și-a desfășurat activitatea. O altă metodă folosită în cadrul întocmirii lucrării a fost cea a genealogiei, luând ca reper alte lucrări care aparțin altor istorici și cercetători - realizate asupra vieții și biografiei altor ierarhi (patriarhul Miron Cristea, Melchisedec Ștefănescu, Iosif Naniescu, Pimen Georgescu).

De asemenea, am utilizat și metoda biografică. Prin această metodă, este valorificată legătura dintre personalitatea asupra căreia se face analiza, cu mediul social (contextul socio-politic, instituții, grupuri și etnii, impact etc). Prin metoda comparativă, ce constă în „apropierea” și „confruntarea” unor date și informații referitoare la unele evenimente, decizii, fapte etc., a fost posibilă identificarea unor lacune, inexactități și stabilirea unor concluzii cu caracter general-valabile, în scopul elucidării unor aspecte controversate sau insuficient explicate. Prin utilizarea acestor metode, materialul bibliografic a fost așezat pe secțiuni de lucru, în care au fost valorificate pe deplin informațiile în efortul de reconstituire a biografiei marelui ierarh basarabean.

Structura lucrării

Lucrarea este structurată în cinci capitole, precedate de o introducere și urmate de concluziile generale și de o bibliografie bogată și foarte diversă.

În primul capitol am prezentat elemente și informații ce țin de viața, copilăria, formarea sa educațională. Născut la 2 ianuarie 1877 în localitatea Nimoreni Lăpușna, Gurie Grosu avea să devină unul dintre promotorii mișcării naționale din Basarabia. Numele său de botez era Gheorghe, iar numele de Gurie l-a luat atunci când s-a călugărit. După moartea tatălui său, urmează cursurile școlii primare la mănăstirea Curchi, apoi la Seminarul teologic din Chișinău (1892-1898), student la Academia duhovnicească din Kiev (1898-1902).

În al doilea capitol, am prezentat contextul socio-cultural din Basarabia de la sfârșitul ultimului deceniu al secolului XIX și începutul secolului XX, națiunea română fiind supusă unei politici agresive de rusificare, politică în care erau implicați și ierarhi ruși. Una dintre problemele presante în acel timp era absența limbii române din instituții, precum și a cărților în limba română. În anii 1905 și 1906, Gurie participă la congresele preoțești și desfășoară o activitate publicistică însemnată. În 1908, revista „Luminătorul”, publicație care va sprijini ideile naționale din Basarabia. Prin publicarea cărților sale, Gurie Grosu a urmărit introducerea lor în școli. De mare folos au fost articolele apărute în revista „Luminătorul”, arhimandritul Gurie publicând un număr impresionant de articole, tratând diferite aspecte din viața Bisericii și a românilor din Basarabia, fapt ce a stârnit mânia arhiepiscopului rus, Serafim Ciceagov.

În capitolul al treilea, am tratat contextul politic din Basarabia în anii Primului Război Mondial, mișcările politice unioniste în momentul declanșării revoluției din Rusia, precum și factorii care au dus la Unirea cu România. Renașterea națională venind și din Biserică, arhimandritul Gurie s-a implicat energic în efortul unionist, dechizând sesiunile Sfatului Țării, fiind numit apoi director general al Învățămintului și Cultelor. După Unirea Basarabiei cu România, arhimandritul Gurie face parte din comisia care a venit la Iași să prezinte Actul Unirii. Până la hirotonia întru arhieru, Gurie Grosu participă activ la procesul de „naționalizare” a Bisericii Ortodoxe din Basarabia, care avea să intre, în mod, firesc, sub jurisdicția Mitropoliei Moldovei.

În capitolul al patrulea am descris activitatea ca arhieru, întâi ca vicar la Iași, în anul 1918, apoi ca arhiepiscop din anul 1920 până în anul 1928. După Marea Unire, existau numeroase probleme în Basarabia, sub toate aspectele. Ierarhii ruși au refuzat să intre în cadrul Sinodului Bisericii Ortodoxe Române, alegând calea exilului. Ales ca arhiepiscop la Congresul eparhial din 21 februarie 1920, instalarea în scaun a durat până în luna mai a anului 1921. Una

dintre problemele din Eparhia Chișinăului, care a stârnit numeroase controverse a fost problema calendarului, arhiepiscopul Gurie încercând să implementeze noul calendar. În plan cultural, arhiepiscopul Gurie a avut o contribuție majoră la inaugurarea societății „ASTRA”, în Basarabia. O atenție deosebită a fost acordată susținerii învățământului religios, în 1926 fiind inaugurată Facultatea de Teologie din Chișinău. În partea finală a capitolului va fi tratat contextul în care a fost înființată Facultatea de Teologie de la Chișinău, precum și contribuția ierarhului basarabean, care a dorit deschiderea instituției de învățământ teologic superior în eparhia sa.

În ultimul capitol (al cincilea) a fost abordat contextul înființării Mitropoliei Basarabiei, fiind prezentate aspecte din bogata activitate a mitropolitului basarabean din punct de vedere pastoral, cultural, social în perioada anilor 1928-1936. Tot în cadrul acestui capitol, a fost tratat și procesul care a dus la suspendarea din noiembrie 1936, precum și intervențiile numeroase ale ierarhului basarabean către diferite personalități publice și bisericești. În partea finală a capitolului, au fost prezentate informații din ultimii ani din viața mitropolitului, câteva aspecte cu caracter național, pastoral și cultural în perioada 1937-1943. În ultimul subcapitol, sunt prezentate desfășurarea funeraliilor mitropolitului.

Concluziile cercetării

În cadrul acestei cercetări a fost analizată viața și activitatea clericului Gurie Grosu al Basarabiei sub multiple aspecte: biografic, bisericesc, cultural, misionar, național și chiar politic. Mitropolitul Gurie Grosu a fost unul dintre cele mai cunoscute personalități din istoria României și a Basarabiei. Născut în anul 1877, în momentul de apogeu al procesului de rusificare în timpul arhiepiscopului Pavel Lebedev, Gurie Grosu și-a identificat propriul destin cu cel al țării sale.

Format și educat într-un sistem politic și educațional, care urmărea rusificarea agresivă a populației din Basarabia, tânărul Gheorghe a pășit în calea vieții, pășind treptele școlii de la mănăstirea Curchi, apoi la Școala Spirituală din Chișinău, șase ani la Seminarul Teologic din aceeași localitate și alți patru ani de studii la Academia Teologică din Kiev, una dintre cele mai vestite instituții de învățământ teologic superior din țările ortodoxe. Rămânând orfan la vârsta de opt ani, tânărul Gheorghe a beneficiat de ajutorul renumitului cleric Vasile Gobjilă, care l-a susținut material în timpul studiilor din Seminar și Academie. Pentru acest fapt, Gurie avea să îi rămână toată viața recunoscător, precum și multor altor persoane.

Văzând starea culturală foarte scăzută în rândul basarabenilor și faptul că nu beneficiau de catehizare și de bucuria de a asculta slujbele divine în limba maternă, încă din timpul studiilor sale, în sufletul adolescentului Gurie s-a născut dorința de a se implica pentru propriul popor. Pregătea un „plan” pe care dorea să-l pună imediat în aplicare după absolvirea cursurilor de la Academia Duhovnicească de la Chișinău. Perioada ierarhului Gurie la conducerea eparhiei Basarabiei (1920-1936) a reprezentat de fapt o perioadă „de tranziție” de la modul administrativ bisericesc rusesc la cel al organizării Bisericii Ortodoxe Române.

Această tranziție a întâmpinat multe dificultăți, a necesitat intervenții nenumărate din partea ierarhului Gurie, acțiunile sale fiind privite sub optică diferită. Trecutul său naționalist inconstabil, numeroasele decizii în scopul intensificării vieții bisericești din eparhia sa, au arătat greutățile prin care a trecut omul și ierarhul Gurie, dar și meritele pe care și le-a avut, fapt care îl plasează în cei mai cunoscuți și influenți oameni ai perioadei sale. Gurie Grosu rămâne însă, un om atașat istoriei și Bisericii din Basarabia, pe care a iubit-o și pentru care s-a dăruit. A vorbi despre Basarabia interbelică, înseamnă a vorbi și despre mitropolitul Gurie, ca una dintre cele mai reprezentative personalități ale acestei regiuni.

Având în vedere contextul istoric complex, viața și activitatea mitropolitului trebuie cercetate cu mare acribie științifică, pentru a surprinde realitățile vremurilor în care a trăit, problemele numeroase de pastorație – urmare a unei intense politici de rusificare, implicarea

politicului în Biserică – toate acestea numai pe baza unei documentații serioase care să ducă la elucidarea aspectelor existente în Mitropolia Basarabiei în prima jumătate a secolului al XX-lea. Perioada în care activat și păstorit mitropolitul Gurie Grosu coincide cu implicarea Bisericii în zbuciumata istorie a Basarabiei din primele decenii ale secolului XX, jertfa unei generații care a dorit cu înflăcărare Unirea cu România, prezentarea contextului politic și religios dinainte și după Marea Unire, precum și integrarea regiunii dintre Prut și Nistru în spațiul cultural, național și spiritual al Regatului Român.

Cuprinsul lucrării

CAPITOLUL I: REPERELE VIEȚII

- I.1. Basarabia în perioada anilor 1812-1918. Considerații istorice
- I.2. Anul nașterii
- I.3. Studiile
 - I.3.1. Școala Mănăstirii Curchi (1887-1888)
 - I.3.3. Seminarul Teologic din Chișinău (1892-1898)
 - I.3.4. Academia Duhovnicească din Kiev

CAPITOLUL II. ACTIVITATEA ARHIMANDRITULUI GURIE GROSU DE LA ABSOLVIREA ACADEMIEI DUHOVNICEȘTI DIN KIEV PÂNĂ LA SFÂRȘITUL EXILULUI DIN RUSIA

- II.1. Intrarea în monahism
- II.2. Vizita în România în anul 1904
- II.3. Ieromonahul Gurie și activitatea culturală în perioada 1904-1908
 - II.3.1. Mișcarea națională din Basarabia în timpul „primei revoluții rusești”
 - II.3.2. Apariția primelor publicații și ziare
- II.4. Activitatea ieromonahului Gurie Grosu în cadrul Congreselor preoțești din anii 1905-1906
- II.5. Gurie Grosu și redeschiderea tipografiei eparhiale
- II.6. Apariția revistei „Luminătorul”
- II.7. Activitatea editorială până la exilul în Rusia. Conflictul cu episcopul Serafim Ciceagov
- II.8. Exilarea în Rusia
 - 8.1. Serbările din Basarabia de la 1912
 - II.8.2. Activitatea din Rusia în perioada Primului Război Mondial, până la venirea în Basarabia (1917)

CAPITOLUL III: MIȘCAREA NAȚIONALĂ ȘI REVENIREA LA PATRIA MAMĂ

- III.1. Mișcarea națională din Basarabia din anii 1917-1918. Succinte considerații
- III.2. Aderarea arhimandritului Gurie Grosu la mișcarea națională
- III.3. Participarea la Congresele anului 1917
- III.4. Problema jurisdicției Bisericii Ortodoxe din Basarabia
- III.5. Unirea cu România și revenirea Bisericii din Basarabia sub jurisdicția canonică a Mitropoliei Moldovei

CAPITOLUL IV: ARHIEREUL GURIE GROSU

- IV.1. Hirotonia întru arhiereu vicar
- IV.2. Activitatea ca arhiereu vicar
- IV.3. Arhiepiscopul Gurie Grosu
- IV.4. Problema calendarului
- IV.5. Biserica din Basarabia și înființarea Patriarhiei Române
- IV.6. ASTRA basarabeană
- IV.7. Facultatea de Teologie de la Chișinău

CAPITOLUL V: MITROPOLITUL GURIE GROSU

- V.1. Înființarea Mitropoliei Basarabiei. Instalarea mitropolitului Gurie
- V.2. Aspecte misionare, culturale și sociale în activitatea mitropolitului Gurie Grosu
- V.3. Procesul și suspendarea din funcția de mitropolit
- V.4. Ultimii ani din viața mitropolitului

V.5. Moartea mitropolitului Concluzii

Concluzii
Bibliografie
Anexe

Bibliografia lucrării

I. Izvoare

I.1. Inedite

1. Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei (în continuare: AMMB), fond Cancelarie, dosar 15/1918, volum I (Unirea Basarabiei cu Țara Mamă).
2. AMMB, fond Cancelarie, dosar 15/1918, volum II (Unirea Basarabiei cu România și corespondența cu soborul bisericii Moldovenești).
3. AMMB, fond Cancelarie, dosar 81/1916, volum VII (Războiul pentru Întregirea Neamului).
4. AMMB, fond cancelarie, dosar 60/1918, (dosarul Gurie Grosu, basarabeanu arhimandrit pentru arhiereu cu titlul de Botoșeneanu).
5. AMMB, dosar nr. 71/1926 (corespondența privitoare la Facultatea de Teologie din Chișinău).
6. Arhiva Patriarhiei Române (în continuare APR), 143/1918.
7. APR, dosar 145/1918.
8. APR, dosar 8/1928.
9. Arhivele Naționale Istorice Centrale în continuare ANIC), București. Fondul Ministerului Instrucțiunii, dosar 411/1926.
10. ANIC, fond Ioan Pelivan (1449), dosar 194.
11. ANIC, București, fond Ioan Pelivan (1449), dosar 313.
12. Arhivele Naționale ale României (în continuare ANR), fond Senat, dosar 18 106/1940.
13. Arhivele Naționale ale Republicii Moldova, fond Senat, dosar 18 106/1940.
14. ANRM, fond 208, inventar 203, dosar 19/1919.
15. ANRM, fond 1135, dosar 12/1920.
16. ANRM, fond 1135, dosar 33/1925.
17. ANRM, fond 1135, inventar 2, dosar 10/1928.
18. ANRM, fond 1135, inventar 1, dosar 147/1936.

I.2. Edite

19. *Acte oficiale la instalarea P. S. Arhiereu Efrem Enăcescu-Tighineanu, Vicarul Sf. Mitropolii a Basarabiei, ca Locotenent de Arhiepiscop, în ziua de Duminică, 6 Martie 1938, la Chișinău, în „Luminătorul”, anul LXXI, nr. 4, aprilie, 1938.*

20. *Acte oficiale privitoare pe întărirea I.P.S. Gurie ca Arhiepiscop titular al eparhiei Chișinăului și Hotinului și a P.S. Dionisie ca Vicar al arhiepiscopiei*, în „Luminătorul”, ianuarie, 1921.
21. *Adresa Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului către Sf. Sinod, Nr. 14128 din 3 octombrie 1921*, în „Luminătorul”, anul LIX, nr. 18, 15 septembrie 1926.
22. *Cartea pastorală din 14 iunie 1918*, în „Cugetul”, nr. 1-2, 1995.
23. *Cartea pastorală al Sfântului Sinod al Bisericii autocefale Române dreptmăritoare de Răsărit către clerul și norodul Basarabie*, în „România Nouă”, vineri 22 iunie 1918.
24. *Circulară tuturor p. c. protopopi; parohi, mănăstirilor, capelelor, bisericii mitropoliei și catedralei din Arhiepiscopia Chișinăului*, în „Luminătorul”, anul LXXI, nr. 4, aprilie, 1938.
25. *Enciclica Sinodală pentru punerea în aplicare a calendarului îndreptat pe ziua de 1/14 octombrie 1924*, în „Biserica și Școala”, anul XLVIII, nr. 30, 3 august 1924.
26. *Enciclica Sf. Sinod pentru punerea în aplicare a calendarului îndreptat pe ziua de 1/14 octombrie 1924. Către clerul și poporul creștin ortodox din România*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXIX, nr. 31, 4 august st.v. (17 august st.n.) 1924.
27. *Lucrările Adunării Generale a Delegaților Uniunii Clericilor Ortodocși din Basarabia, sesiunea decembrie 1928*, Tipografia Centralei Cooperativelor, Chișinău, 1929.
28. *Memoria arhivelor botoșănene. Unirea Basarabiei cu România*, ediție de documente întocmită de Sergiu Balanovici și Gheorghe-Florin Știrbăț, Editura Quadrat, Botoșani, 2018.
29. NICOLESCU, Gheorghe, DOBRESCU, Gheorghe, NICOLESCU, Andrei, *Preoți în lupta pentru făurirea României Mari 1916-1919*, Editura Europa Nova, București, 2000.
30. PIMEN, I.P.S. Mitropolit, *Pastorală cu privire la calendarul îndreptat și data serbării Sf. Paști în 1929*, în „Mitropolia Moldovei”, anul IV, nr. 9, octombrie 1928.
31. *Răspunsul telegrafic al onor. Ministerului Instrucțiunii publice*, în „Luminătorul”, anul LIX, nr. 18, 15 septembrie 1926.
32. SIMEDREA, Arhim. Titu, *Patriarhia românească. Acte și documente*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1926.

I.3. Memorialistică și lucrări din epocă

33. ANDRONACHI, Căpitan Gh. V., *Albumul Basarabiei în jurul marelui eveniment al Unirii*, Imprimeriile Statului, Chișinău, 1933.
34. ANTINESCU, Zacharia, *Geografia României și a țărilor învecinate pentru usul claselor primare urbane și rurale de ambele sexe*, prelucrată după noul method, Tipografia Ioan Costescu, Ploiesci, 1876.
35. *Anuarul Arhiepiscopiei Chișinăului*, Tipografia Eparhială „Cartea românească”, 1930.
36. „Astra” în anii de după război (1918-1928), Editura „Asociațiunii”, Sibiu, 1928.
37. *Basarabia. Monografie*, sub îngrijirea domnului Ștefan Ciobanu, Imprimeria Statului din Chișinău, 1926.
38. BOLDUR, Alexandru, *Basarabia românească*, Tipografia „Carpați”, București, 1943.
39. BORGOVAN, Gr., *Zorile României în Basarabia*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXIX, nr. 271, sâmbătă 9 (22) decembrie, 1906.
40. *Basarabia. Broșură pentru propaganda națională și apărarea drepturilor noastre românești*, vol. I, 1925.
41. *Carte de învățătură despre legea lui Dumnezeu alcătuită după mai multe manuale rusești*, Chișinău, 1908.
42. CAZACU, P., *Zece ani de la Unire. Moldova dintre Prut și Nistru 1918-1928*, Tipografia ziarului Universul, București, 1928.
43. CONSTANTINESCU, Diaconul Anghel, *Monografia Sfintei Episcopii a Dunării de Jos alcătuită la plinirea a 40 de ani de domnie a M.S. Carol I, Regele României*, Atelierele SOCEC, București, 1906.
44. DĂSCĂLESCU, H., *Revoluția de la 1917 în Basarabia. Lupta moldovenilor pentru limbă, școală și cultură națională*, Tiparul Moldovenesc, Chișinău, 1938.
45. GHIBU, Onisifor, *Ardealul în Basarabia. O pagină de istorie contemporană*, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1928.
46. Idem, *Prolegomena la o educație românească*, Editura Cultura Românească, București, 1941.
47. HANEȘ, Petre V., *Scriitorii basarabeni 1850-1940*, Editura Casei Școalelor, București, 1942.
48. HAREA, Vasile, *Basarabia pe drumul unirii. Amintiri și comentarii*, f.a.,
49. IORGA, Nicolae, *Basarabia noastră. Scrisă după 100 de ani de la răpirea ei de către ruși*, Editura și Tipografia Societății „Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, 1912.
50. Idem, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916*, Atelierele Societății Anonime Adeverul, București, 1922.

51. Idem, *Supt Trei Regi. Istorie a unei lupte pentru un ideal moral și național*, București, 1932.
52. LISSEANU, G. Popa, *Basarabia. Privire istorică*, Tipografia „Jockey Club”, Ion C. Văcărescu, 1924.
53. LUPAȘ, Dr. I., *Istoria unirii românilor*, Fundația Culturală Regală Principele Carol, București, 1937.
54. MATEIU, Dr. Ion, *Renașterea Basarabiei*, Editura Cartea Românească, București, 1921.
55. METEȘ, Ștefan, *Regele Ferdinand al României*, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1925.
56. MIHAILOVICI, Paul, *Legături culturale-bisericești dintre români și ruși în secolul XV-XX. Schiță istorică*, Tipografia Eparhială „Cartea românească”, Chișinău, 1932,
57. PARVU, Gabriel, *Pregătiri sufletești pentru zile mari*, Atelierele Socec & Co., București, 1916.
58. POPOVSCHI, Nicolae, *Istoria Bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși*, Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, Chișinău, 1931.
59. SOFRONIE, George, *Principiul naționalităților în tratatele de pace din 1919-1920. Frontierele României sunt intangibile pe baza principiului naționalităților, netemeinicia acțiunii revizioniste maghiare*, Editura Ziarului Universul, București, 1936.
60. TOMESCU, Constantin N., *10 ani de la reînființarea Episcopiei Hotinului*, Chișinău, 1933.

I.4. Scrieri din epocă: presă

61. *14 martie 1918 în Chișinău*, în „România Nouă”, anul II, nr. 47, vineri, 16 martie 1918.
62. *2 iulie în țară. Iași*, în *Voința Națională*, anul XXL, nr. 5766, duminică, 4 (17) iulie 1904.
63. *A murit I.P.S. Sa Mitropolitul Nectarie al Bucovinei*, în „Biserica și Școala”, anul LIX, nr. 29-30, 21-28 iulie, 1935.
64. *A plecat și episcopul Gavriil*, în „Sfatul Țării”, nr. 64, joi, 21 iunie 1918.
65. A., I., *Necrolog*, în „Luminătorul”, anul LX, nr. 8, 15 aprilie 1927.
66. A.L., *Zece ani de la Unirea Basarabiei 1918-1928*, în *Unirea Poporului*, anul X, nr. 18, 6 mai 1928.
67. A.V.P., *Ierarhii Bisericii basarabene, mitropoliți, episcopi și vicari, între anii 1813-1920*, în „Revista societății istorico-bisericești din Chișinău”, volumul XII, Tipografia Luceafărul, Chișinău, 1920.

68. *Adunarea generală a societății „Carpații”*, în „Românul”, anul II, nr. 87, miercuri (18 prilie) 1 mai 1912.
69. *Adunarea generală de la Reghin*, în „Transilvania”, anul 56, nr. 11-12, noiembrie-decembrie, 1925.
70. *Adunarea preoților și profesorilor de la școlile Eparhiale din Chișinău*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 528, duminică, 25 ianuarie 1920.
71. *Agitații printre preoții moldoveni*, în „România Nouă”, anul II, nr. 97, joi 21 iunie 1918,
72. *Amintiri din trecut. Înființarea tipografiei eparhiale Chișinău (din amintirile prot. Mihail Ciachir, povestite la 21 noiembrie 1931 cu prilejul comemorării a 25 de ani dela înființarea tipografiei)*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul VII, nr. 9, duminică, 28 februarie 1932.
73. *Amintiri din vremurile de sbucium moldovenesc pentru Unirea Basarabiei cu România*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul VII, nr. 16, duminică, 17 aprilie 1932.
74. *Basarabeni cer unirea tuturor românilor*, în „România Nouă”, anul II, nr. 185, marți 9 octombrie 1918.
75. *Basarabeni în Cluj*, „Renașterea”, anul IV, nr. 38, 19 septembrie, 1926.
76. *Basarabia românească. Grandioase manifestații împotriva pretențiilor Sovietelor*, în „Vestul României”, anul II, nr. 31, joi, 9 aprilie 1924.
77. *Basarabia s-a unit cu Țara-Mamă*, în „România Nouă”, anul II, nr. 57, miercuri 28 martie 1918.
78. *Basarabia*, în „Gazeta Poporului”, anul II, nr. 16, duminică, 20 aprilie 1919.
79. *Basarabia*, în „Mișcarea”, anul IV, nr. 106, miercuri, 16 mai 1912.
80. Bazil ȘURTEA, *Basarabia sub ruși*, în „Cultura Creștină”, anul XXII, nr. 7-9, iulie-septembrie, 1942.
81. BEJAN, Prot. S., *O pagină din istoria bisericii ortodoxe basarabene*, în „Luminătorul”, anul XIII, cartea a V-a, 1920..
82. BEZVICONI, G., *Românismul fruntașilor Moldovei dintre Prut și Nistru sub stăpânirea străină*, în „Revista Fundațiilor Regale”, anul VIII, nr. 8-9, 1 august-1 septembrie 1941.
83. *Bine-ați venit! Oștile românești au intrat în Chișinău*, în: „Ardealul”, anul II, nr. 4, 13 ianuarie 1918.
84. *Biruința dreptății*, în „Sfatul Țării”, nr. 66, sâmbătă, 23 iunie, 1918.
85. *Biserica Basarabiei către M.S. Regele*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 525, luni, 19 ianuarie 1920.
86. *Biserica Basarabiei, către M.S. Regele*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul 7, nr. 6, joi, 22 ianuarie (9 ianuarie) 1920.

87. *Biserica din Basarabia*, în „Sfatul Țării”, nr. 28, vineri 4 mai 1918.
88. *Biserica din Basarabia. De vorbă cu I.P.C.S. Arhimandritul Gurie – considerațiuni istorice*, în „Sfatul Țării”, nr. 40, 20 mai 1918.
89. *Bisericești*, în „Unirea”, anul XXXV, nr. 19, sâmbătă, 9 mai 1925.
90. BOLDUR, Prof. Univ. A., *Basarabia, temeieri geografice și etnice*, în „Cele Trei Crișuri”, anul XXIV, mai-iunie, 1943.
91. BORDEIANU, Cânt. T., *Iosif M. Parhomovici*, în „Luminătorul”, anul LXXVI, nr. 5-6, mai-iunie, 1943.
92. *Bucurie mare în Basarabia. Liturgia slujită întâia-oară în toate bisericile moldovenești de sub stăpânirea rusească*, în „Libertatea”, anul XIII, nr. 7, 30 ian. v. (12 febr. n) 1914.
93. BUCUȚA, Emanoil, *O altă față a problemei cărții: educația adulților* în „Gândirea”, anul VIII, nr. 5, mai, 1928.
94. BURILEANU, Profesor D.N., *Basarabia în trecut prezent, trecut și viitor*, în „Cele Trei Crișuri”, anul XXII, nr. septembrie-octombrie, 1941.
95. C.P., *Comemorarea a 100 de ani dela nașterea lui Avram Iancu*, în „Cultura poporului”, anul IV, nr. 76, duminică, 7 septembrie 1924.
96. C.U., *Prin Basarabia culturală*, în „Cultura Poporului”, anul VIII, nr. 211, 27 noiembrie 1927.
97. CAZACU, Dr. P., *Emigranți de peste Prut în România*, în „Revista Fundațiilor Regale”, anul VIII, nr. 8-9, 1 august-1 septembrie 1941.
98. CĂDERE, Victor, *Basarabia pământ românesc*, în: „Uniunea Ofițerilor de Rezervă Secția Bihor”, Buletinul No. 5, Tipografia și Librăria Românească Societate Anonimă, Oradea, 1929.
99. *Cărți românești în bisericile Basarabiei*, în „Bunul Econom”, anul II, joi (24 martie v.) 6 aprilie n. 1901.
100. *Cărți românești în bisericile Basarabiei*, în „Tribuna Poporului”, anul V, nr. 53, marți, 20 martie v. (2 aprilie n.) 1901.
101. *Ce ne unește, nu ce ne desparte*, în „Transilvania”, anul 57, nr. 10, octombrie, 1926.
102. *Chibzueli moldovenești pentru înființarea primei gazete românești din Basarabia. Scrisoarea d-lui Ion Pelivan către d-l Zamfir Arbore*, în „Cuvânt moldovenesc”, anul VI, nr. 48, duminică, 22 noiembrie 1931.
103. COGĂLNICEANU, Horea, *Viața din Basarabia*, în „Cultura poporului”, anul VI, nr. 139, duminică, 14 decembrie 1925.

104. *Comemorarea a 25 de ani dela publicarea revistei românești „Luminătorul” în Basarabia*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie 1933.
105. *Comemorarea răpirii Basarabiei în Bucovina*, în „Românul”, anul II, nr. 102, 9/22 mai, 1912.
106. *Comitetul Național al românilor emigrați în Austro-Ungaria*, în „România Nouă”, anul II, nr. 197, marți, 23 octombrie 1918.
107. *Conferințele „Frățimii Nașterii Domnului Isus Hristos”*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 542, miercuri, 11 februarie 1920.
108. *Conflictul cu Biserica basarabeană continuă*, în „Biserica și Școala”, anul XLVII, nr. 18, 30 aprilie (13 mai) 1923.
109. *Congresul clerului din București*, în „Renașterea”, anul XIII, nr. 42, 20 octombrie 1935.
110. *Congresul general preoțesc din Chișinău s-a amânat*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVI, nr. 38, 16 sept. st.v. (2 octombrie st. n) 1921.
111. *Congresul misionarilor*, în „Renașterea”, anul VI, nr. 46, 11 noiembrie 1928.
112. *Congresul misionarilor, partea a II-a*, în „Renașterea”, anul VI, nr. 47, 18 noiembrie 1928.
113. *Congresul preoțesc de la București*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVIII, nr. 45, 5 noiembrie st.v. (18 nov. st.n.),1923.
114. *Congresul profesorilor de Religiuena Ortodoxă din întreaga Românie*, în „Foaie Diecezană”, anul XXXIX, nr. 21, 26 mai st.v. (8 iunie st.n.) 1924.
115. *Consiliul Suprem a recunoscut Unirea Basarabiei la România Muma. Marea manifestație a Unirii*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 565, miercuri 10 martie, 1920.
116. CONSTANTINESCU, Preotul Grigorie D., *Din vremuri țariste*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul VI, nr. 50, duminică, 6 decembrie 1931.
117. *Conștiința de neam peste Nistru*, în „România Nouă”, anul II, nr. 201, miercuri, 7 noiembrie 1918.
118. Cor., *Școlile românești în Basarabia de Nord*, în „Cultura poporului”, anul VIII, nr. 256, 9 decembrie, 1928.
119. Cores. Pr. C. B., *Viitorul congres al preoțimii ortodoxe române din România*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVI, nr. 25, 20 iunie st.v. (3 iulie 1921 st.n.).
120. *Corneliu Zelea Codreanu. Reabilitarea memoriei lui. Reînhumarea osemintelor Căpitanului și a celor 13 martiri legionari*, în „Renașterea”, anul XVIII, nr. 40, 8 decembrie 1940.

121. COTEȚ, Sever, *Și românii din Serbia cer unirea cu România*, în „România Nouă”, anul II, nr. 198, miercuri 24 octombrie 1918.
122. CRAINICEAN, Dr. G., *Din Basarabia*, în „Familia”, anul XXIV, 25 noiembrie, 1888.
123. *Crestături. Din Basarabia*, în „Răvașul”, anul V, nr. 9, 2 martie n. 1907.
124. CRISTEA, Miron, *Îndemnul Mitropolitul Primat către ostașii și părinții din Basarabia*, în „Luminătorul”, anul III, nr. 7-8, 15 și 30 aprilie 1920.
125. *Cronica bisericească. Cuvântarea ajutorului de ministru de culte pâr. Arhimandrit Gurie la deschiderea comisiei pregătitoare pentru convocarea Soborului Bisericii Ortodoxe din Basarabia*, în „România Nouă”, anul II, nr. 33, miercuri 28 februarie 1918.
126. *Cronica bisericească-culturală*, în „Revista Teologică”. *Limba românească în bisericile din Basarabia*, în „Revista Teologică”, anul VII, nr. 14-16, 15 august-15 septembrie, 1913.
127. *Cronica bisericească-culturală. Biserica română din Basarabia*, în „Revista Teologică”, anul V, nr. 1, ianuarie 1911.
128. *Cronica bisericească-culturală. Congresul pedagogic al profesorilor de religie*, în „Revista Teologică”, anul XIV, nr. 6-7, iunie-iulie, 1924.
129. *Cronica bisericească-culturală. Congresul preoților văduvi*, în „Revista Teologică”, anul XI, nr. 4-5, aprilie-mai, 1921.
130. *Cronica bisericească-culturală. Noii ierarhi ai Bisericii noastre*, în „Revista Teologică”, anul XI, nr. 4-5, aprilie-mai, 1921.
131. *Cronica lunară. Basarabia*, în „Observatorul cultural-social-religios”, anul I, nr. 4, iunie 1928.
132. *Cronica Școlară. Manuale moldovenești*, în „România Nouă”, anul II, nr. 34, joi, 1 martie 1918.
133. *Cronica. Limba românească în Basarabia*, în „Biserica și Școala”, anul XXXVIII, nr. 13, 30 martie (12 aprilie) 1914.
134. *Cronica. Noul arhiepiscop al Basarabiei*, în „Biserica și Școala”, anul XXXVIII, nr. 22, 1/14 iunie 1914.
135. *Cronică. Adunarea generală de la Arad (8 și 9 noiembrie 1924)*, în „Transilvania”, anul 55, nr. 12, decembrie 1924.
136. *Cronică. Congresul preoților misionari din România*, în „Revista Teologică”, anul XVIII, nr. 10-11, octombrie-noiembrie, 1928.
137. *Cronici. Religie. Biserică. Introducerea limbii românești în bisericile din Basarabia*, în „Luceafărul”, anul XII, nr. 17, 1 septembrie 1913.

138. CUBOLTEANU, P., *Cărți, reviste, ziare*, în „Societatea de Mâine”, anul III, nr. 27-28, duminică, 4 și 11 iulie 1926.
139. CUCULSCHI, Preot Teodor, *Lumina lui Hristos să ne lumineze pururea*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie, 1933.
140. *Cum a decurs ședința blocului moldovenesc din seara zilei de 26 martie (8 aprilie) 1918*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul VII, nr. 16, duminică, 17 aprilie 1932.
141. *Cum a decurs vizita basarabeană*, în „Transilvania”, anul 56, nr. 7-8, iulie-august, 1925.
142. *Cum s-a pregătit unirea Basarabiei. O înșirare a momentelor mai însemnate*, în „Țara noastră”, anul IX, nr. 18, aprilie, 1928.
143. CUREA, Preot Patriciu, *Pentru frații din Basarabia*, în „Renașterea”, anul IV, nr. 4, 24 ianuarie 1926.
144. *Cuvântările celor doi arhieri din Basarabia*, în „România Nouă”, anul II, nr. 126, miercuri 25 iulie 1918.
145. *Cuvântările celor doi arhieri din Basarabia*, partea a II-a în „România Nouă”, anul II, nr. 127, vineri 27 iulie 1918.
146. *De la frați. Viața Basarabiei*, în „Tribuna Poporului”, anul XI, nr. 22, sâmbătă 27 ianuarie (9 februarie) 1907.
147. *De la frații din Basarabia. O victimă a propagandei culturale*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXI, nr. 28, miercuri 6 (19) februarie, 1908.
148. *De la Societatea istorică bisericească din Chișinău*, în „România Nouă”, anul II, nr. 206, vineri, 2 noiembrie 1918.
149. *Dela congresul (adunarea generală) a „Astrei” la Zalău (12-14 septembrie 1926)*, în „Transilvania”, anul 57, nr. 10, octombrie, 1926.
150. *Dela frați la frați. Din Basarabia*, în „Revașul”, anul III, nr. 34, 26 august n. 1905.
151. *Dela frați la frați. Din Basarabia*, în „Revașul”, anul IV, nr. 4, sâmbătă, 3 februarie n. 1906.
152. *Dela frați. Din Basarabia*, în „Tribuna”, anul XI, nr. 8, joi, (11) 24 ianuarie 1907.
153. *Dela frații din Basarabia. Tipărirea Psaltirei în limba românească. Starea semănăturilor. Un concert românesc-rusesc*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXX, nr. 105, vineri, 11 (24) mai 1907.
154. *Dela redacție*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie, 1933.
155. *Dela românii înstrăinați*, în „Libertatea”, anul V, nr. 24, 3/16 iunie 1906.
156. *Desbaterile Sfântului Sinod*, în „Renașterea”, anul VI, nr. 24, 10 iunie 1928.

157. *Despre Invalizii, văduvele și Orfanii de război*, în „Luminătorul”, anul LV, nr. 15, 1 august 1922.
158. *Dicționarul Basarabiei*, în „Tribuna”, anul VIII, nr. 162, joi 26 august (8 septembrie) 1904.
159. *Din Basarabia. Programul partidului național democratic român*, în „Tribuna”, anul X, nr. 136, marți, 18/31 iulie 1906.
160. *Din România*, în „Românul”, anul IV, nr. 183, 22 august v. (4 septembrie n.) 1914.
161. *Din viața partidelor. D-l Iuliu Maniu*, în „Libertatea”, anul XXVI, nr. 45, 1 noiembrie 1928,
162. DIONISIE, Igumenul, *Încă ceva despre drepturile Bisericei Moldovei*, în „România Nouă”, anul II, nr. 54, sâmbătă 24 martie 1918.
163. *Diverse*, în „Luminătorul”, anul LV, nr. 15, 1 august 1922.
164. *Diverse*, în „Luminătorul”, anul LV, nr. 17-18, 1-15 septembrie 1922.
165. *Diverse*, în „Luminătorul”, anul LV, nr. 9, 1 mai 1922.
- 166.** *Diverse. Modificarea calendarului bisericesc ortodox*, în „Luminătorul”, anul LVII, nr. 23, 10 august 1924.
167. *Diverse. Știri din Basarabia*, în „Unirea”, anul XXIV, nr. 8, joi, 29 ianuarie 1914.
168. DOINARU, Al. Gh., *Cain ce-ai făcut cu fratele tău Abel?* în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 555, vineri 27 februarie 1920.
169. DOLISCINSCHI, Preot I., *Către toți clericii-basarabeni, care au luat parte în războiul 1914-1918*, în „Luminătorul”, anul LV, Nr. 2, ianuarie 1922.
170. *Douăzeci și patru ianuarie. Cum s-a serbat la Iași*, în „Neamul Românesc”, anul al XIV-lea, nr. 23, miercuri, 30 ianuarie 1919.
171. Dr. P., *Congresul societății de psihiatrie, neurologie, psihologie și endocrinologie*, în „Transilvania”, anul 57, nr. 10, octombrie, 1926.
172. *După 20 de ani... Cel mai frumos parastas*, în „Libertatea”, anul XXXIII, nr. 19, 16 august 1936.
173. EPISCOP DIONISIE, *1 ianuarie 1933*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie 1933.
174. *Evenimentele din Rusia*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXVIII, nr. 273, luni-marți, 13 (26) decembrie 1905.
175. *Expulsarea patriarhului din Constantinopol*, „Foaia Diecezană”, anul XL, nr. 7, 15 februarie 1925.
176. *Festivitatea inaugurării „Astrei” în Basarabia*, în „România Nouă”, anul III, nr. 128 (351), miercuri 3 noiembrie 1926.

177. FETESCU, Dumitru, *Un jubileu lipsit de valoare, sărbătorit în Basarabia*, în „Cugetul”, nr. 1-2, 1995.
178. FLONDOR, Nicu, *Constantin Morariu. Note bio-bibliografice*, în „Univers Literar”, XLIV (1928), 44.
179. *Frați moldoveni și creștini*, în „România Nouă”, vineri 22 iunie 1918.
180. FRIPTU, Pr. Iulian, *O întâlnire*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie 1933.
181. *Funeraliile M. S. Regelui Ferdinand I*, în „Foaia Diecezană”, anul XLII, nr. 31, 31 iulie 1927.
182. *Geopolitica și Geoistoria. Revista română pentru Sud-Estul European*, anul III, nr. 1, martie-aprilie, 1944.
183. GHEORGHIAN, Preot P., *Fapte și amintiri. Din zorii românismului activ în Basarabia*, II, în „România Nouă”, anul III, nr. 90 (313), sâmbătă, 18 septembrie 1926.
184. GHIBU, Onisifor, *Portrete basarabene. Pantelimon Halippa*, în „Societatea de Măine”, anul II, nr. 3, duminică, 18 ianuarie 1925.
185. GHIDIU, Andreiu, *Limba românească în Basarabia*, în „Biserica și Școala”, anul VII, nr. 43, 4 noiembrie 1883.
186. GHIDIU, Icon. Stav. Con., *Arhimadritul Daniil, Starețul – namestnic mănăstirei Curchi*, în „Luminătorul”, anul LV, nr. 17-18, 1-15 septembrie 1922.
187. GHIREA, A., *Dezvelirea busturilor I.P.S. Arhiepiscop Gurie și d-lui I. Petrovici, ministru al instrucției publice*, în „România Nouă”, anul IV, nr. 12 (409), miercuri, 19 ianuarie 1927.
188. GIUGLEA, G., *Cum au pătruns străinii în Basarabia după 1812. Cu un document de la țarul Alexandru I*, în „Transilvania”, anul 72, nr. 5-6, iulie-august, 1941.
189. *Glasul Ardealului Românesc*, în „România Nouă”, anul II, nr. 196, duminică, 21 octombrie 1918.
190. Gr., *Ungurii și Putna*, în „Adeverul”, anul al XVII-lea, nr. 5322, sâmbătă, 29 mai 1904.
191. HALIPPA, Pan., *O pagină din trecut*, în „România Nouă”, anul III, nr. 6 (229), 6 iunie 1926.
192. HAREA, Vasile, *Datoria intelectualilor români din Basarabia*, în: „România Nouă”, anul II, nr. 15, 7 februarie 1918.
193. *Hirotonisirea episcopului Triteanu*, în „Biserica și Școala”, anul XLVII, nr. 18, 30 aprilie (13 mai) 1923.
194. HODOROABĂ, Pr. N., *Sfințirea Schitolul „Sf. Ioan Teologul” dela Vlădiceni*, în „Mitropolia Moldovei”, anul IV, nr. 11, noiembrie, 1928.

195. IASSIENSIS, *Scrisore din Basarabia*, în „Familia”, anul XXIV, nr. 43, duminică, 4 noiembrie 1888.
196. *Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului dela Gârbovăț adusă la Arhiepiscopie în Chișinău*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul 6, nr. 77 (495), joi, 16 octombrie (3) 1919.
197. *Ideea unirii Transnistrienilor cu Basarabia*, în „România Nouă”, anul II, nr. 201, miercuri, 7 noiembrie 1918.
198. Idem, „ASTRA” în Basarabia, în „Societatea de Mâine”, anul II, nr. 25, duminică, 21 iunie 1925.
199. Idem, *Amintiri despre Octavian Goga. Cu 21 de scrisori ale lui*, în „Luceafărul”, anul III, decembrie 1943.
200. Idem, *Amintirile mele*, în „Cuvânt moldovenesc”, anul VII, nr. 4, duminică, 24 ianuarie 1932.
201. Idem, *Aportul adus de Biserica Basarabească în cadrul cultural și național*, partea a II-a, în „Luminătorul”, anul LXX, nr. 7-8, iulie-august, 1937.
202. Idem, *Asociațiunea și Academia*, în „Transilvania”, anul 55, nr. 12, decembrie 1924
203. Idem, *Basarabienii în resboiul Rusiei*, în „Tribuna”, anul VIII, nr. 178, 21 septembrie (4 octombrie) 1904.
204. Idem, *Basarabia românească*, în „Țara noastră”, anul IX, nr. 18, 29 aprilie, 1928.
205. Idem, *Biserica Națională din Basarabia. Principii de organizare*, în „România Nouă”, sâmbătă 7 aprilie 1918.
206. Idem, *Biserică moldovenească ori rusească în Basarabia?*, în „România Nouă”, Chișinău, anul II, nr. 25, 18 februarie 1918.
207. Idem, *Cu prilejul jubileului de 25 ani ai „Luminătorului”*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie 1933.
208. Idem, *Cu prilejul sosirii arhiepiscopului român*, în „România Nouă”, luni, 25 iunie 1918.
209. Idem, *Cultură și educație străină*, în „România Nouă”, anul II, nr. 116, luni, 16 iulie 1918.
210. Idem, *Declarația Sfatului Țării de la 2 decembrie 1917 și proclamarea Republicii Democratice Moldovenești*, în: „Destin Românesc”, anul V, nr. 17 (1/1998).
211. Idem, *Din suferințele Basarabiei sub stăpânirea rusească*, în „Luminătorul”, anul LXXV, nr. 7-8, iulie-august, 1943.

212. Idem, *Episcopul Vladimir al Chișinăului (1904-1908)*, în „Revista societății istorico-arheologice din Chișinău”, vol. XVIII, Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, Chișinău, 1928.
213. Idem, *În chestia unirii Basarabiei*, în „Societatea de Măine”, anul II, nr. 23 și 24, duminică 7 iunie și 14 iunie 1925.
214. Idem, *Jubileul „Luminătorului”*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie 1933.
215. Idem, *O înaintare meritată. Arhimandritul Dionisie Erhan a fost ales Arhiepiscop vicar al Basarabiei*, în „România Nouă”, anul II, nr. 115, miercuri, 11 iulie 1918.
216. Idem, *O problemă bisericească de cea mai mare importanță*, în „Foaia Diecezană”, XXXV (1920).
217. Idem, *Originea mișcării naționale-moldovenești din Basarabia din anii 1905-1906*, în „Cuvânt” moldovenesc, anul VI, nr. 48, duminică, 22 noiembrie 1931.
218. Idem, *Pământ și suflet românesc. Cuvânt rostit în Aula Universității din Cluj la 29 aprilie 1928*, în „Transilvania”, anul 59, nr. 5, mai 1928.
219. Idem, Preotul Ioan MIHĂLCESCU, Decanul Facultății, *Ce trebuie să fie Facultatea de Teologie din Chișinău*, în „România Nouă”, anul III, nr. 133 (356), duminică, 7 noiembrie 1926.
220. Idem, *Publicistul rus N. N. Durnovo și scriitorul rus M. C. Zozulin despre episcopul Pavel Lebedev, rusificator, și despre consecințele rusificării moldovenilor basarabeni*, în „Luminătorul”, anul LXXIV, nr. 1-2, ianuarie-februarie, 1941.
221. Idem, *Scurtă schiță istorică despre societatea istorico-arheologică bisericească din 1904 până la 1929*, în „Revista societății istorico-arheologice din Chișinău”, vol. XIX, Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, Chișinău, 1929.
222. Idem, *Strigare către preoții moldoveni*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul IV, nr. 27 (227), 2 aprilie 1917.
223. Idem, *Școala Basarabiei sub stăpânirea rusească. Învățământul secundar*, în „România Nouă”, anul III, nr. 66 (289), vineri, 20 august 1926.
224. Idem, *Școala românească în afară de Regatul român*, în „Tribuna”, anul XV, nr. 267, marți, 6/19 decembrie 1911.
225. Idem, *Tipăriturile românești în Basarabia 1812-1918*, în „Revista Fundațiilor Regale”, anul VIII, nr. 8-9, 1 august-1 septembrie 1941.
226. Idem, *Trei luni din viața Basarabiei. Cronologia evenimentelor în primele luni după izbucnirea revoluției rusești (13 martie – 18 iunie 1917)*, partea I, în: „Societatea de Măine”, I (1924), 12.

227. Idem, *Trei luni din viața Basarabiei. Cronologia evenimentelor în primele luni după izbucnirea revoluției rusești (13 martie – 18 iunie 1917)*, partea a II-a, în: „Societatea de Măine”, I (1924), 13
228. Idem, *Un erou al zilelor noastre: Carol Întemeietorul. Sciță biografică*, în „Românul”, anul IV, nr. 77, duminică, 19 aprilie 1914.
229. Idem, *Un păstor model: Prea Sfințitul Nicodem*, în „România Nouă”, vineri 22 iunie 1918.
230. Idem, Victor ZAHAROVSKI, *Din târgurile Basarabiei*, în „România Nouă”, anul II, nr. 89, vineri 8 iunie 1918.
231. Idem, *Ziua sfântă a neamului românesc. Unirea Principatelor Române. Dezlipirea Basarabiei de Rusia. Spre Unirea tuturor țărilor române*, în: „România Nouă”, anul II, nr. 9, 27 ianuarie 1918.
232. IEROMONAH GURIE, *Sf. Ioan Botezătorul*, în „Luminătorul”, anul I, cartea I, 1908.
233. *Inaugurarea Facultății de Teologie – Chișinău. 8 noiembrie 1926*, în „Luminătorul”, anul LIX, nr. 22, 15 noiembrie 1926.
234. *Inaugurarea secției basarabene a Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române*, în „Sfatul Țării”, nr. 62, marți, 19 iunie 1918.
235. INCULEȚ, Ion, *Câteva amintiri*, în „Cuvânt moldovenesc”, anul VI, nr. 48, duminică, 22 noiembrie 1931.
236. INCULEȚ, Th., *Cuvântul moldovenec în biserica basarabească sub oblăduirea străină. Extras din gazeta „Basarabia” Nr. 52 din 23 Noiembrie 1906*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 6, iunie, 1933.
237. *Informații*, în „Românul”, anul VIII, marți, 22 iulie 1918.
238. *Informații. Igumenul Dionisie – arhimandrit*, în „România Nouă”, anul II, nr. 88, joi 7 iunie 1918.
239. *Informațiuni*, în „Mișcarea”, anul X, nr. 177, luni, 6 august 1918.
240. *Informațiuni*, în „Mișcarea”, anul X, nr. 152, sâmbătă 7 iulie 1918.
241. *Informațiuni*, în „Renașterea”, anul XX, nr. 3, 18 ianuarie 1942.
242. *Informațiuni*, în „România Nouă”, anul II, nr. 112, duminică, 8 iulie 1918.
243. *Informațiuni*, în „România Nouă”, anul II, nr. 117, marți, 17 iulie 1918
244. *Informațiuni*, în „România Nouă”, joi 28 iunie 1918.
245. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, anul I, nr. 129, joi 13/26 septembrie 1918.
246. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 521, marți, 12 ianuarie 1920.
247. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 535, luni, 2 februarie 1920.

248. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 101, duminică 5/18 august 1918.
249. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 33, sâmbătă 12 mai 1918.
250. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 52, miercuri, 6 iunie, 1918.
251. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 61, duminică, 17 iunie 1918.
252. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 69, miercuri, 27 iunie 1918.
253. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 71, vineri, 29 iunie 1918.
254. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 74, miercuri, 17 iulie 1918.
255. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 76, vineri, 19 iulie 1918.
256. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 77, sâmbătă, 20 iulie 1918.
257. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 80, miercuri, 11/24 iulie 1918.
258. *Informațiuni*, în „Sfatul Țării”, nr. 88, vineri, 20 iulie (2 august) 1918.
259. *Informațiuni*, în „Unirea”, anul XXIX, nr. 154, vineri, 25 iulie 1919.
260. *Informațiuni. Bisericești*, în „România Nouă”, anul III, nr. 73 (296), sâmbătă, 28 august 1926.
261. *Informațiuni. Diferite*, în „Sfatul Țării”, nr. 85, marți, 17/29 iulie 1918.
262. *Informațiuni. Din Basarabia*, în „Românul”, anul IV, nr. 12, joi, 16/29 ianuarie 1914.
263. *Informațiuni. Hirotonie de arhiereu*, în „Renașterea”, anul XVI, nr. 10, 6 martie 1938.
264. *Informațiuni. Hirotonire și investitură*, în „Biserica și Școala”, anul XLV, nr. 12, 21 martie (3 aprilie) 1921.
265. *Informațiuni. Hirotonirea P.S. arhiereului Gurie*, în „România Nouă”, anul II, nr. 120, marți, 17 iulie 1918.
266. *Informațiuni. Înființarea unei academii teologice în Chișinău*, în „Biserica și Școala”, anul XLV, nr. 40, 3/16 octombrie 1921.
267. *Informațiuni. În mormântarea Căpitanului, a Nicadorilor și Decemvirilor*, în „Biserica și Școala”, anul LXIV, nr. 50, 8 decembrie, 1940.
268. *Informațiuni. Literatură basarabeană* în: „Neamul Românesc”, anul al XII-lea, joi 30 noiembrie 1917.
269. *Informațiuni. Mitropolia Basarabiei*, în „Cultura poporului”, anul I, nr. 9, 26 iunie 1921.
270. *Informațiuni. O nouă călătorie la Ierusalim*, în „Biserica și Școala”, anul LI, nr. 21, 22 mai 1927.
271. *Informațiuni. Organizarea Societății preoteselor din Chișinău*, în „Biserica și Școala”, anul XLIX, nr. 52, 25 decembrie 1925.
272. *Informațiuni. Patriarhul rusesc*, în: „Neamul Românesc”, anul al XII-lea, nr. 322, joi 23 noiembrie 1917.

273. *Informațiuni. Românii Transnistrieni*, în „Biserica și Școala”, anul LXV, nr. 32, 10 august 1941.
274. *Informațiuni. Sfințirea Catedralei din Bălți*, în „Biserica și Școala”, anul LIX, nr. 22, 23, 24, 16 iunie 1935.
275. *Informațiuni. Știri din Basarabia*, în „Românul”, anul IV, nr. 92, 29 aprilie v. (12 mai n.), 1914.
276. *Informațiuni. Vizită canonică*, în „România Nouă”, anul II, nr. 150, sâmbătă, 25 august 1918.
277. *Informațiuni. Vizită înaltă*, în „Biserica și Școala”, anul XLVI, nr. 40, 2/15 octombrie 1922.
278. *Instalarea noului episcop al Ismailului și Cetății-Albe*, în „Cultura poporului”, anul IV, nr. 93, duminică, 11 ianuarie 1925.
279. *Instalarea noului vicar al Mitropoliei Basarabiei* în „Viața Basarabiei”, anul IV, nr. 691, duminică, 31 martie 1935.
280. *Intrarea oștilor românești în Chișinău* în: „Ardealul”, anul II, nr. 5, 16 ianuarie 1918.
281. *Introducerea limbii românești în bisericile din Basarabia*, în „Unirea”, anul XXIII, nr. 96, joi, 25 septembrie, 1913.
282. *Investirea celor trei episcopi nou aleși*, în „Cele Trei Crișuri”, anul II, nr. 7, aprilie 1921.
283. *Investirea patriarhului*, în „Renașterea”, anul III, nr. 45, 8 noiembrie 1925.
284. *Investirea Scantității Sale Patriarhul Miron*, în „Biserica și Școala”, anul XLIX, nr. 45, 8 noiembrie 1925.
285. *Investitura regală a I.P.S. Gurie ca Arhiepiscop al eparhiei Chișinăului și Hotinului*, în „Luminătorul”, anul LIV, nr. 5, mai.
286. Ioan PELIVAN, *Cel mai mare eveniment în Basarabia, de la unire încoace*, în „România Nouă”, anul III, nr. 133 (356), duminică, 7 noiembrie 1926.
287. IORGA, N., *Basarabienii în războiul Rusiei*, în „Foaie Diecezană”, anul XIX, nr. 40, 3 octombrie, 1904.
288. *În chestia Congresului bisericesc din București. Mitropolitul primat dezavuiază congresul și spune că vinovații vor fi aduși la rezon*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 558, luni, 1 martie 1920.
289. *Înălțarea inimilor în Basarabia. Serbările de duminică ale Unirii*, în „Libertatea”, anul XXVI, nr. 20, 3 mai 1928.
290. *Înălțătoare au fost sărbătorile alipirii Dobrogei*, în „Libertatea”, anul XXVI, nr. 45, 1 noiembrie 1928,

291. *Închinarea unui neam la mormântul unui fiu al său*, în „Libertatea”, anul XXI, nr. 27, 5 iulie 1923.
292. *Încoronarea*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVII, nr. 40, 2 octombrie st.v. (15 octombrie st.n.).
293. *Înființarea Facultății de Teologie la Chișinău*, în „Luminătorul”, anul LIX, nr. 18.
294. *Înființarea Patriarhatului românesc. Ședința solemnă de la Sfântul Sinod*, în „Foaia Diecezană”, anul XL, nr. 7, 15 februarie 1925.
295. *Înmormântarea Regelui Ferdinand*, în „Biserica și Școala”, anul LI, nr. 31, 31 iulie 1927.
296. *Însemnări mărunte*, în „Învățătorul”, anul III, nr. 15-16, 1 noiembrie 1922.
297. KOMOROVSKI, Dr. Traian, *Congresul profesional al medicilor ținut la Chișinău în zilele de 7-8 octombrie 1928*, în „Mișcarea Medicală”, anul I, nr. 8-9, august-septembrie, 1928.
298. L., V., *Legea școalelor în Basarabia*, în „Cultura poporului”, anul IV, nr. 58, duminică, 4 mai 1924.
299. *Limba moldovenească în școlile din Basarabia*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXXVI, nr. 204, joi, 19 septembrie (2 octombrie) 1913.
300. *Limba românească în școlile din Basarabia*, în „Tribuna”, anul XIV, nr. 250, sâmbătă, 3 decembrie n. (20 noiembrie v.) 1910.
301. *Limba românească în Basarabia*, în „Tribuna”, anul XIV, nr. 249, vineri 2 decembrie n. (19 noiembrie v.) 1910.
302. *Lipsa de cărți în Basarabia*, în „Sfatul Țării”, nr. 75, joi, 18 iulie 1918.
303. *Locale. Pentru înfometajii din Basarabia*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul XCII, nr. 37, miercuri, 10 aprilie 1929.
304. *Lucrările Congresului Eparhial Al Arhiepiscopiei Chișinăului, sesiunea anului 1925, februarie 9-18 (sfârșit)*, în „Luminătorul”, anul LVIII, nr. 11, 1 iunie 1925.
305. LUPAȘ, I., *Patriarhia românească*, în „Societatea de Măine”, anul II, nr. 1-2, duminică 4 și 11 ianuarie, 1925.
306. *Luptătorii românismului de acum 25 de ani. Din amintirile lui Teodor Inculeț, povestite cu prilejul comemorării de la 22 nov. 1932 a 25 de ani dela apariția ziarului „Basarabia” – prima gazetă românească în provincia noastră*, în „Cuvânt moldovenesc”, anul VI, nr. 51, duminică 13 decembrie 1931.
307. M., I., *Marea zi a Basarabiei. De la corespondentul nostru special*, în: „Neamul Românesc”, anul al XII-lea, marți 28 noiembrie 1917.

308. *M.S. Regele în Basarabia. Vizita regală la Hotin și Bălți*, în „Viața Basarabiei”, anul IV, nr. 738, marți, 4 iunie 1935.
309. *Maiestatele Lor în Basarabia*, în „Unirea Poporului”, anul VII, nr. 39, 27 septembrie 1925.
310. *Maramureșul*, în „Revașul”, anul III, nr. 2, 14 ianuarie n. 1905.
311. *Marele congres ostășesc moldovenesc proclamă autonomia Basarabiei la 20 Oct. 1917*, în: „Soldatul Moldovan”, 20 octombrie 1917.
312. *Marile serbări din Iași. Comemorarea Sinodului de la Niceea, cu asistința Familiei Regale*, în „Biserica și Școala”, anul XLIX, nr. 42, 18 octombrie 1925.
313. MATEIU, I., *Biserica din Basarabia. Cuvinte către preoțime*, în „România Nouă”, anul II, nr. 16, 8 februarie 1918.
314. *Mausoleu pentru eroii neamului*, în „Viața Basarabiei”, anul iv, nr. 633, vineri, 18 ianuarie 1935.
315. *Mănăstirea Noul-neamț din Chițcani*, în „Cultura poporului”, anul IV, nr. 65, duminică, 22 iunie 1924.
316. *Mănăstirile Basarabiei trebuie să-și ispășească păcatul, pe care l-au făcut*, în „România Nouă”, anul III, nr. 160 (580), duminică, 12 decembrie 1926.
317. *Măreața, prin evlavia ei, sărbare a pomenirii lui 13 ianuarie 1937*, în „Libertatea”, anul XXXVI, nr. 4, 20 ianuarie 1938.
318. *Mihail Kogălniceanu și Basarabia*, în „Universul Literar”, anul L, nr. 37, sâmbătă, 6 septembrie 1941.
319. MIHAILOVICI, Paul, *Legături cărturărești dintre mitropolia Moldovei și mănăstirea Noul-Neamț*, în „Luminătorul”, anul LXXII, nr. 5, mai, 1939.
320. *Mihaiu al II-lea*, în „România Nouă”, nr. II, nr. 206, vineri, 2 noiembrie 1918.
321. MIHĂLCESCU, I., *Cărți, reviste, ziare*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul XLI (1923), 10.
322. MIȘU-MARINESCU, Comandantul Comp jandarmi Lăpușna, Maior, *Pentru respectarea calendarului îndreptat*, în „România Nouă”, anul IV, nr. 23 (420), miercuri, 2 februarie 1927.
323. *Mitropolia Basarabiei. Investitura și instalarea întâiului ei titular*, I.P.S. Mitropolit Gurie, în „Luminătorul”, anul LXI, nr. 10, 15 mai 1928.
324. MOISIL, Iuliu, *Mitropolitul Gavril Bănulescu-Bodoni 1750-1821*, în „Arhiva Someșană. Revistă istorică-culturală”, nr. 21, 1937.

325. MOISIU, Vasile D., *Știri din Basarabia de astăzi*, cu o introducere de Dumitru Furtună, Editura și Institutul de Arte grafice C. Sfetea, București, 1915.
326. *Moldovenii pentru Unire. Blocul Moldovenesc din Sfatul Țării votează pentru Unirea cu România*, în „România Nouă”, anul II, nr. 57, miercuri 28 martie 1918.
327. *Momente culturale*, în „Răvașul”, anul V, nr. 21-22, 1 iunie n. 1907.
328. MORARIU, Preotul Constantin, *Instalarea P.S. Arhiepiscopului Chișinăului și Hotinului Botoșeneanu, fost vicar al Mitropoliei Moldovei și Sucevei*, în „Moldova de la Nistru. Revistă ilustrată scrisă scrisă pe înțelesul poporului”, I (1920), 1; 2-3; 4-8.
329. MUNTEANU-RÎMNIC, D., *Cultura românească în Basarabia*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXIV, nr. 225, joi, 13 (26) octombrie 1911
330. MUREA, Preot Nicolai, *Deșteptarea dragostei de neam în clerul basarabean*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul VI, nr. 48, duminică 22 noiembrie 1931.
331. NEGURĂ, Ion, *Revolta unui basarabean*, în ziarul „Românul”, anul II, nr. 284, marți, 7 ianuarie 1913.
332. NEMOIANU, Petru, *Prima Alba-Iulia. Voluntarii români în războiul pentru întregirea neamului*, Institutul de Arte Grafice Poporul, Timișoara, 1922.
333. NISTOR, I. *Noua rânduială bisericească și Românii de peste Nistru*, în „Sfatul Țării”, nr. 15, joi, 12 aprilie 1918.
334. NIȚULESCU, Horia, *Eminescu și panslavismul*, în „Gândirea”, anul XXIII, nr. 3, martie 1944.
335. *Note și informații*, în „Revista Teologică”, anul XIII, nr. 5, mai, 1923.
336. *Note și informații*, în „Revista Teologică”, anul XIV, nr. 5, mai 1924.
337. *Note. „Astra” la Chișinău*, în „Cele Trei Crișuri”, anul VI, iunie-iulie, 1925.
338. *Nou ziar pentru Românii Basarabeni*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXX, nr. 56, duminică, 11 (24 martie) 1907.
339. *Noul proiect de lege pentru organizarea Bisericii Autocefale Ortodoxe Române*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVIII, nr. 44, 29 octombrie st.v. (11 nov. st.n.).
340. *O adresă a Românilor basarabeni*, în „Tribuna”, anul X, nr. 19, joi, 26 ianuarie (8 februarie) 1906.
341. *O deputațiune basarabeană la țarul Rusiei*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXV, nr. 139, duminică 24 iunie (7 iulie) 1912.
342. *O grandioasă manifestație la Chișinău*, în „Mișcarea”, marți, 23 octombrie 1918.
343. *O manifestația a tinerimei univ. române bucovinene*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXVIII, nr. 273, luni-marți, 13 (26) decembrie 1905.

344. *O veste de bucurie dela frații din Basarabia*, în „Tribuna”, anul X, nr. 105, 3/16 iunie 1906.
345. OLARIU, Sabin, *Contribuția lui Napoleon III la Unirea Principatelor*, în „Știu. Revista Liceului „Decebal”, Deva, anul I, nr. 2, 1 aprilie 1937.
346. *Organizarea și naționalizarea mănăstirilor*, în „România Nouă”, anul II, nr. 108, miercuri, 4 iulie 1918.
347. P.G., *Pentru istoria neamului*, în „Luminătorul”, anul LXXIV, nr. 3-4, martie-aprilie, 1941.
348. *Pagini raslețe. O deputațiune basarabeană la țarul Rusiei*, în „Românul”, anul II, nr. 140, marți 26 iunie (9 iulie) 1912.
349. PAMFILE, T., *Schimbarea înaltei cârmuiri bisericești din Basarabia*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul 7, nr. 5 (521), duminică, 18 (5) ianuarie 1920.
350. PARHOMOVICI, I.M., *Episcopul Iacov al Chișinăului 1898-1904*, în „Revista societății istorico-arheologice din Chișinău”, vol. VIII, Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, Chișinău, 1928.
351. *Partidul românesc din Basarabia*, în „Mișcarea”, anul IV, nr. 106, miercuri, 16 mai 1912.
352. *Patriarhul român*, în „Cultura poporului”, anul V, nr. 98, joi, 19 februarie 1925.
353. Păduraru, Preot Serghie, *Răsfoind revista „Luminătorul” de la 1908 (cu prilejul jubileului de 25 de ani)*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie 1933.
354. PELIVAN, Ion, *Chestia limbei în școlile primare din Basarabia*, în „Cuvânt moldovenesc”, anul VI, nr. 48, duminică, 22 noiembrie 1931.
355. *Pentru ajutorarea basarabenilor*, în „Cultura poporului”, anul VIII, nr. 252, duminică, 11 noiembrie 1928.
356. *Pentru Basarabia*, în „Libertatea”, anul XXII, nr. 16, 17 aprilie 1924.
357. *Pentru frații din Basarabia*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul XCII, nr. 42, duminică 21 aprilie 1929.
358. POPOVICI, Iconom Constantin, *Amintiri de împrejurările în care s-a născut și a apărut revista „Luminătorul” în curs de 25 de ani*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie 1933
359. POPOVSCHI, Valeriu, *Drapelul, imnul și stema Republicii Democratice Moldovenești*, în: „Destin Românesc”, Nr. 4/1994.
360. PORUMBESCU, C., *Amintirile mele*, în „Cuvânt moldovenesc”, anul VII, nr. 3, vineri 15 ianuarie 1932.

361. *Preoți dați judecății*, în „Renașterea”, anul V, nr. 7, 13 februarie 1927.
362. *Presa românească din Basarabia în timpul stăpânirii rusești (1905-1918). Cu prilejul aniversării ziarului „Basarabia”*, în „România Nouă”, anul III, nr. 26 (249), vineri, 2 iulie 1926.
363. *Presa străină și serbarea lui Ștefan cel Mare*, în „Voința Națională”, anul XXI, nr. 5768, miercuri, 7 (20) iulie 1904.
364. *Prima conferință a Societății „Frăția Nașterii lui Hristos”. Un început bun*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 537, joi, 5 februarie 1920.
365. *Primirea sărbătorească a P.S. Nicodem*, în „România Nouă”, anul II, nr. 102, marți 26 iunie 1918.
366. *Primul Congres al Preoților Misionari din România*, în „Biserica și Școala”, anul LII, nr. 45-46, 10 noiembrie, 1928.
367. *Proclamarea Republicii Moldovenești*, în: „Ardealul”, anul I, nr. 11, 10 decembrie 1917.
368. *Programul primirii P.S.S. Episcopului Nicodem Munteanu locțiitor al Arhiepiscopului Chișinăului și Hotinului*, în „Sfatul Țării”, nr. 66, sâmbătă 23 iunie, 1918.
369. *Protestarea preoțimei*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 561, vineri, 5 martie 1920.
370. *Provocații rusești*, în „România Nouă”, anul II, nr. 97, joi 21 iunie 1918.
371. *Resboiul ruso-japones*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXVII, nr. 195, vineri, 3 (16) septembrie 1904.
372. *Revendicările clerului basarabean, refugiat*, în „Renașterea”, anul XIX, nr. 3-4, 2 februarie, 1941.
373. *Revistă bisericească*, în „Unirea”, anul XXXIV, nr. 17, sâmbătă 26 aprilie 1924.
374. *Revistă bisericească*, în „Unirea”, anul XXXIV, nr. 26, sâmbătă 28 iunie, 1924.
375. *Reviste. Viața Basarabiei*, în „Revista politică și literară”, anul I, nr. 9, mai 1907.
376. *Românii din Basarabia în resboiul din Asia*, în „Revașul”, anul II, nr. 42, 15 octombrie n. 1904.
377. *Românii din Basarabia*, în „Tribuna”, anul VII, nr. 173, 23 septembrie (6 octombrie) 1903.
378. *Românismul de peste Nistru*, în „România Nouă”, anul II, nr. 156, sâmbătă, 1 septembrie 1918.
379. *Românizarea mănăstirilor*, în „Sfatul Țării”, nr. 69, miercuri, 27 iunie 1918.
380. *Românii basarabeni*, în „Apărarea Națională”, anul I, nr. 7, duminică, 28 octombrie st.n. 1906.

381. *Rugăciune către Înduratul Dumnezeu, pentru întărirea creștinilor ortodocși din Asia Mică și din Rusia în suferințele lor și pentru întoarcerea inimilor vrăjmașilor Bisericii spre adevăr și blândețe*, în „Luminătorul”, anul LV, nr. 15, 1 august 1922.
382. *Rusaliile la Suruceni*, în „România Nouă”, anul II, nr. 93, sâmbătă, 16 iunie 1918.
383. *Rusia, tace și face! Semne de luare aminte față de poporul românesc*, în „Libertatea”, nr. 5, 16/29 ianuarie 1914.
384. *Săptămâna. Slujba bisericească în bisericile din Basarabia*, în „Cultura poporului”, anul IV, nr. 59, duminică, 11 mai 1924.
385. *Sărbătoare bisericească la Iași*, în „România Nouă”, anul II, nr. 125, marți, 24 iulie 1918.
386. *Sărbătoarea de la Putna*, în „Unirea Poporului”, anul XXIX, nr. 27, joi, 31 iulie 1919.
387. *Sărbătorirea dela Seminarul Teologic*, în „Viața Basarabiei”, anul IV, nr. 670, marți, 5 martie 1935.
388. *Sărbătorirea lui Ștefan cel Mare*, în „Voința Națională”, anul XXL, nr. 5766, duminică, 4 (17) iulie, 1904.
389. *Sărbătorirea proclamării Unirii dela Alba-Iulia, în Chișinău*, în „România Nouă”, anul II, nr. 220, 1918.
390. *Sărbătorirea suveranului la Chișinău*, în „România Nouă”, anul II, nr. 141, luni 13 august 1918.
391. *Sărbătorirea Unirii Principatelor Române*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 541, duminică, 8 februarie 1920.
392. SCRIBAN, Arhim., *Două reviste jubilarie*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie 1933.
393. *Scrisoare din Viena*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXV, nr. 86, (18 prilie) 1 mai 1912.
394. *Scrisoare din Viena*, în „Românul”, anul II, nr. 234, marți, 23 octombrie, 5 nov., 1912.
395. *Scrisori din București*, în „Tribuna”, anul XIV, nr. 127, vineri 18 iunie (1 iulie n.), 1910.
396. SCURTU, Ion, *Momente din viața regelui Carol. Culese și traduse după Memoriile Regelui*, în „Românul”, anul IV, nr. 17, miercuri, 4 februarie 1914.
397. *Seminarul Teologic din Chișinău*, în „Sfatul Țării”, anul I, nr. 145, joi 14 (17) octombrie 1918.
398. *Semne bune*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 356, marți, 3 februarie 1920.

399. *Serbarea de la Putna. Discursul d-nului dr. Dimitrie Onciul rostit la serbarea de la Putna din 3/16 iulie 1904*, în „Voința Națională”, anul XXI, nr. 5770, vineri 9 (22 iulie) 1904; și nr. 5771, sâmbătă 10 (23 iulie) 1904.
400. *Serbarea de la Țebea, Câmpeni și Vidra*, în „Biserica și Școala”, anul XLVIII, nr. 35, 7 septembrie 1924.
401. *Serbarea din Bucuresci*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXVII, nr. 147, luni-marți, 6 (19) iulie, 1904.
402. *Serbarea lui Ștefan cel Mare la Iași*, în *Voința Națională*, anul XXI, nr. 5768, miercuri, 7 (20) iulie 1904.
403. *Serbarea Unirii la Iași – 30 martie 1918*, în „România Nouă”, anul II, nr. 62, marți, 3 aprilie 1918.
404. *Sfântul Sinod*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXIX, nr. 25, 23 iunie st.v. (6 iulie st.n.), 1924.
405. *Sfințirea Catedralei de la Alba-Iulia*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVII, nr. 40, 2 octombrie st.v. (15 octombrie st.n.), 1922.
406. *Solemnitatea de la Alba-Iulia. Sfințirea bisericii încoronării*, în „Biserica și Școala”, anul XLVI, nr. 42, 29 octombrie 1922.
407. *Solemnitatea investiturii Prea Sfinției Sale Domnului episcop diecezan Dr. Iosif Traian Badescu a Prea Sfințiilor Lor arhiepiscopul Gurie al Basarabiei și episcopului Roman Ciorogariu al Orăzii-Mari*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVI, nr. 12, 21 martie st.v.(3 aprilie st.n), 1921
408. *Sosirea Prea Sfințitului Episcop al Hușilor la Chișinău*, în „Sfatul Țării”, nr. 67, duminică, 24 iunie 1918.
409. *Spicuri literare. Românii din Basarabia*, în „Unirea”, anul XI, nr. 7, 16 februarie 1901.
410. SREBREANSCHI, A., *Arhipăstorul nostru împlinește 50 de ani*, în: „Luminătorul”, anul LX, nr. 1-2, ianuarie-februarie, 1927.
411. *Stare tristă în Basarabia*, în „Gazeta mazililor și răzeșilor”, anul III, nr. 5, 22 august 1913.
412. *Școala Basarabiei*, în „Învățătorul”, anul IV, nr. 6-7, 15 martie-1 aprilie 1923.
413. *Și totuși se va introduce noul calendar și în Basarabia*, în „Unirea Poporului”, anul VIII, nr. 44, 31 octombrie 1926.
414. ȘT., Pt., *Contribuțiuni nouă pentru istoria evoluției naționalismului între Prut și Nistru (din notele biografice ale d-nului T. Poruciuc)*, în „Viața Basarabiei”, anul VI, nr. 7-8, iulie-august, 1937.

415. *Știri de pretutindeni*, în „Cultura poporului”, anul IV, nr. 55, duminică, 13 aprilie 1924.
416. *Știri din Basarabia*, în „Biserica și Școala”, anul XXXVIII, nr. 3, 19 ianuarie (1 februarie), 1914.
417. *Știri mărunte. Liturghie moldovenească în Basarabia*, în „Gazeta mazililor și răzeșilor”, anul III, nr. 5, 22 august 1913.
418. *Știri mărunte. Spre o schismă a bisericii din Basarabia?*, în „Unirea”, anul XXXVIII, nr. 52, sâmbătă, 29 decembrie 1928.
419. *Știri*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVI, nr. 12, 21 martie st.v.(3 aprilie st.n), 1921.
420. *Știri*, în „Renașterea”, anul III, nr. 23, 7 iunie 1925.
421. *Știri. „Frăția Nașterii lui Hristos”*, în „Unirea Poporului”, anul II, nr. 7, 15 februarie 1920.
422. *Știri. Congresul eparhiilor basarabene*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVIII, nr. 29, 16 iulie st.v. (29 iulie st.n).
423. *Știri. De la ședințele Sf. Sinod*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVI, nr. 47, 21 nov. st.v. (4 decembrie 1921 st.n.).
424. *Știri. Din Basarabia*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXVII, nr. 10, miercuri, 15/28 ianuarie 1914
425. *Știri. Instalarea noului arhiepiscop în Basarabia*, în „Foaie Diecezană”, anul XXXVI, nr. 20, 16 mai st. V. (29 mai st n) 1921.
426. *Știri. Oaspete înalt*, în „Foaia Diecezană”, anul XL, nr. 31, 2 august 1925.
427. *Știri. Orfanii de război*, în „Sfatul Țării”, nr. 31, marți, 8 mai 1918.
428. *Știri. Pentru autonomia Bisericii din Basarabia*, în „Sfatul Țării”, nr. 18, duminică, 15 aprilie 1918.
429. *Știri. Ședințele Sfântului Sinod*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVIII, nr. 44, 29 octombrie st.v. (11 nov. st.n.).
430. *Știrile noastre*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul anul 7, nr. 5 (521), duminică, 18 (5) ianuarie 1920.
431. *Știrile săptămânei. Congresul călugărilor din Basarabia*, în „Unirea Poporului”, anul VI, nr. 19, duminică, 11 mai 1924.
432. *Știrile săptămânii*, în „Cultura poporului”, anul VI, nr. 144, duminică, 18 ianuarie 1926.
433. *Știrile Săptămânii*, în „Unirea Poporului”, anul IX, nr. 30, 24 iulie 1927.
434. *Știrile săptămânii. La Chișinăul Basarabiei sunt mari tulburări pentru vechiul calendar*, în „Unirea Poporului”, anul VIII, nr. 9, duminică, 28 februarie 1926.

435. T., C., *Sărbătorirea unui pătrar de veac de activitate obștească a I.P.S. Arhiepiscop Gurie al Chișinăului*, în „Luminătorul”, anul LX, nr. 19, 1 octombrie 1927.
436. TOFAN, George, *Apel pentru strângerea de cărți*, în „Sfatul Țării”, nr. 70, joi, 28 iunie 1918.
437. TOMESCU, Prof. Univ. C.N., „*Luminătorul*” trăiește, în „Luminătorul”, LXXIV, nr. 1-2, ianuarie-februarie, 1941.
438. Tp., *Liga basarabeană contra bolșevismului*, în „Școala Basarabiei”, anul I, nr. 10-11, august-septembrie, 1919.
439. *Țarul în Basarabia*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXII, nr. 228, joi, (22 octombrie) 4 noiembrie 1909.
440. ȚINCOCA, Econom Ioan P., *I.P.S. Nicodem*, în „România Nouă”, vineri 22 iunie 1918.
441. ȚURCANU, Anton, *Aportul adus de Biserica Basarabeană în cadrul cultural și național*, partea I, în „Luminătorul”, anul LXX, nr. 6, iunie, 1937.
442. *Ucazul Măriei Sale Împăratului, singurstăpânitorul a toată Rusia, de la preasfântul îndreptătorul Sinod, preasfințitului Vladimir, episcopul Chișinăului și al Hotinului*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie, 1933.
443. *Ultima oră internă*, în „Sfatul Țării”, anul II, nr. 518, marți, 6 ianuarie 1920.
444. *Ultime informații. Centenarul Basarabiei*, în „Mișcarea”, anul IV, nr. 106, miercuri 16 mai 1912.
445. *Un cuvânt către deputați*, în „Revașul”, anul IV, nr. 29-30, 28 iulie n. 1906.
446. *Un nou ziar românesc în Basarabia*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXX, nr. 7, joi (11) 24 ianuarie 1907.
447. VĂNTU, M., *Din începuturile renașterii Basarabiei*, în „Cuvânt moldovenesc”, anul VI, nr. 48, duminică, 22 noiembrie 1931.
448. VENIAMIN, L., *Irridenta romîna*, în „Contemporanul”, anul VII, nr. 11, ianuarie 1891.
449. VERBINĂ, I., *Mihail Cogălniceanu*, în „Transilvania”, anul 72, nr. 4, iunie 1941.
450. *Veste bună*, în „Tribuna Poporului”, anul V, nr. 56, sâmbătă, 24 martie v. (6 aprilie n.) 1901.
451. *Vești din Basarabia*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXXV, nr. 12, miercuri, 18 ianuarie 1922.
452. *Viața din Basarabia*, în „Cultura poporului”, anul V, nr. 132, duminică, 25 octombrie 1925.
453. *Vicarii Mitropoliilor*, în „România Nouă”, anul II, nr. 112, duminică, 8 iulie 1918.
454. *Vicarul Chișinăului*, în „România Nouă”, anul II, nr. 114, marți, 10 iulie 1918.

455. VISARION, Episcopul Hotinului, *La Iași, ori la Kișinău?*, în „Mitropolia Moldovei”, anul II, nr. 8, 1926.
456. VISARION, Ierodiacon, *Anul nou în Rusia. Amintiri din 1908*, în „Luminătorul”, anul LXXIV, nr. 1-2, ianuarie-februarie, 1941.
457. VIZITIU, Pr. Lect. Univ. Dr. Mihai, Virginia POPA, *Istoria învățământului teologic superior din Molova*, în „Teologie și Viață”, nr. 1-6, 2007.
458. *Voci de presă despre ASTRA Culturală*, în „Transilvania”, anul 62, nr. 9-12, septembrie-decembrie, 1931.
459. Y.K., *Prin Basarabia culturală*, în „Cultura poporului”, anul V, nr. 117, duminică, 5 iulie 1925.
460. ZABOROVSKI, I., *Școala Basarabiei sub stăpânirea rusească. Caracterul școlilor*, în „România Nouă”, anul III, nr. 55 (278), vineri, 6 august 1926.
461. *Ziua cea mare a Basarabiei. De la corespondentul nostru special, partea a IV-a*, în: „Neamul Românesc”, anul al XII-lea, nr. 330, vineri 1 decembrie 1917.
462. *Ziua cea mare a Basarabiei. Discursul d-nului Onisifor Ghibu*, V, în: „Neamul Românesc”, anul al XII-lea, nr. 332, duminică 3 decembrie 1917, p. 2;
463. *Ziua de sărbătoare pentru creștinătatea ortodoxă dintre Prut și Nistru*, în „Moldova de la Nistru”, anul II, nr. 1-4.
464. *Zorile*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul IV, nr. 32, 5 august (23 iulie) 1905.

II. Instrumente de lucru

465. Ioan BOLOVAN, Gheorghe IACOB, Gheorghe COJOCARU (coord.), *O enciclopedie a Marii Uniri*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2018.
466. CHIRIAC, Alexandru, *Membrii Sfatului Țării (1917-1918). Dicționar*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2001.
467. *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia 1812-2010*, ediția a II-a revăzută și completată, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2010.
468. „*Luați Duh Sfânt...*”. *Condica hirotoniilor în diacon și preot din Arhiepiscopia Iașilor (1875-1985)*, colecție realizată și coordonată de Lect. Dr. Pr. Daniel Danielescu și Prep. Drd. Emilian Roman, Editura Doxologia, Iași, 2012.
469. *Mic Dicționar. Cuprinde peste 15 mii de neologisme, cuvinte străine, unele provincialisme, arhaisme ș.a. Pentru școale și particulari*, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu.

470. MOȘIN, Pr. conf. univ. dr. Octavian, BORTĂ, pr. Mihail (eds.), *Vrednici ostenitori ai Bisericii. Dicționar istorico-bibliografic*, ediție revizuită și completată, cuvânt înainte de Înaltpresfințitul Vladimir – Mitropolitul Chișinăului și al Întregii Moldove, prefață de Iurie Colesnic, Chișinău, 2017.
471. PĂCURARIU, Pr. Prof. Dr. Mircea, *Dicționarul teologilor români*, Editura Andreiana, Sibiu, 2014.
472. *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România 1917-1918*, antologie Antologie de Ion Calafeteanu și Viorica -Pompilia Moisuc, Editura Hyperion, Chișinău, 1995.
473. VICOVAN, Conf. Dr. pr. Ion, MERTICARU, Arhim. Lect. Dr. Varlaam, NIȚĂ DANIELESCU, Pr. Asist. Dr., *Păstori ai Bisericii și promotori ai culturii. Mitropoliții Moldovei de la începuturi până azi*, Editura Trinitas, Iași, 2005.

III. Lucrări generale

474. *Adevărul despre Mitropolia Basarabiei*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1993.
475. ADAUGE, Mihai, DANU, Eugenia, POPOVSCHI, Valeriu, *Mișcarea națională din Basarabia. Cronica evenimentelor din anii 1917-1918*, Editura Civitas, Chișinău, 1998.
476. AGACHI, Alexei, *Țara Moldovei și Țara Românească sub ocupația militară rusă (1806-1812)*, Editura Demirug, Iași, 2008.
477. AGRIGOROAIEI, Ion, *Opinia publică și stare de spirit în vremea Războiului de Întregire și a Marii Uniri*, Editura Fundației AXIS, Iași, 2004.
478. Idem, *UNIREA BASARABIEI ÎN PRESA VREMII. UN STUDIU DE CAZ, ZIARUL „MIȘCAREA” (IAȘI, 1917-1918)*, EDIȚIA A II-A REVIZUITĂ ȘI ADĂUGITĂ, EDITURA UNIVERSITĂȚII ALEXANDRU IOAN CUZA, IAȘI, 2018.
479. Idem, PALADE, Gheorghe, *Basarabia în cadrul României Întregite (1918-1940)*, Editura Universitas, Chișinău, 1993.
480. ALMAȘ, Dumitru, SCURTU, Ioan, *Unirea Basarabiei cu România*, în vol. „Istoria Basarabiei de la începuturi până la 1994”, Editura Tempus, București, 1994.
481. BAHNARU, Vasile, *Meandrele culturii românești din Basarabia de sub ocupație țaristă*, în vol. „Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale”, Editura Academiei Române, București, 2014.
482. BHRIM, Pr. Prof. Dragoș, TIMOFTI, Prof. Adrian, *Seminarul Veniamin Costachi (1803-1948)*, în vol. „Două secole de învățământ teologic seminarial (1803-2003)”, Editura Trinitas, Iași, 2003.

483. BĂLAN, Arhimandrit Ioanichie, *Patericul românesc*, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2011.
484. BĂLAN, Emanuel, *Biserica Ortodoxă din Basarabia. Mitropolia Basarabiei de la începuturi până astăzi*, Editura „Egal”, Bacău, 2010.
485. Dr. V. BODNĂRESCU, *Impresii și amintiri despre Unire*, în vol. „Amintiri răzlețe din timpul Unirii”, coordonator Ion F. Nistor, Tiparul „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, 1938.
486. BUBURUZ, Prof. Prot. Petru, *Istoria Bisericii din Moldova în timpul veacurilor*, în „Luminătorul”, anul I, nr. 3, 1992.
487. Idem, *Noi – cum ne lucrăm fâșia noastră?*, în „Luminătorul”, nr.2 (155), martie-aprilie, 2018.
488. BULEI, Ion, *Vechiul Regat al României și Basarabia*, în vol. *Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale*, Editura Academiei Române, București, 2014.
489. BUZILĂ, Boris, *Din istoria vieții bisericești din Basarabia (1812-1918; 1918-1944)*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996.
490. CAZACU, Dr. P., *Moldova dintre Prut și Nistru 1812-1918*, Editura Alfa, Iași, 2005.
491. CEMÂRTAN, Andrei, *Pantelimon Halippa. Activitatea politică*, teză de doctorat, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Istorie, Iași, 2012.
492. CHIRTOAGĂ, Ion, CHIRTOAGĂ, Valentina, *Politica autorităților ruse de colonizare a sudului Basarabiei (1809-1820)*, în volumul „Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale”, Editura Academiei Române, București, 2014.
493. CIACHIR, Nicolae, *Basarabia sub stăpânire țaristă (1812-1917)*, București, 1992.
494. CIOBANU, Ștefan, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă*, Editura Enciclopedică „Gheorghe Asachi”, Chișinău, 1992.
495. Idem, *Unirea Basarabiei. Studiu și documente cu privire la mișcarea națională din Basarabia în anii 1917-1918*, Editura „Universitas” Chișinău, 1993.
496. CIOBANU, Veniamin, *Evoluții politice în Europa Centrală și de Est (1774-1814)*, Editura Junimea, Iași, 2007.
497. CIOFLEC, Romulus, *Pe urmele Basarabiei*, Editura Știința, Chișinău, 2019.
498. CLIVETTI, Prof. univ. dr. Gheorghe, BOLOVAN, Prof. univ. dr. Ioan, COJOCARU, Conf. univ. dr. Gheorghe (coord.) „Centenar Sfatul Țării (1917-2017). Materialele conferinței științifice internaționale Chișinău, 21 noiembrie 2017”, Editura Lexon Prim., Chișinău, 2017.
499. COLESCNIC, Iurie, *Generația Unirii*, Fundația Culturală Română, București, 2004.
500. Idem, *Basarabia necunoscută*, vol. I, Editura Universitas, Chișinău, 1993.

501. COJOCARU, Ionuț, *Basarabia: de la lupta pentru Independență la Unirea cu România*, în vol. „Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale”, Editura Academiei Române, București, 2014.
502. COJOCARIU, M., *Câteva aspecte cu privire la (ne)integrarea „coloniilor bulgare” din sudul Basarabiei în societatea românească (1857-1858)*, în vol. „Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale”, Editura Academiei Române, București, 2014.
503. COJOCARU, Pr. Viorel, *Iconom stavrofor Constantin Popovici*, în „Luminătorul”, nr. 4 (115), iulie-august, 2011.
504. Idem, *Revista „Luminătorul” la 110 ani*, în „Luminătorul”, nr. 1 (154), ianuarie-februarie, 2018.
505. Idem, *Publiciștii revistei „Luminătorul” din perioada interbelică – promotorii valorilor unioniste*, în „Luminătorul”, nr. 3 (156), mai-iunie, 2018.
506. COLESNIC, Iurie, *Basarabia necunoscută*, vol. 1, Editura Universitas, Chișinău, 1993.
507. Idem, *Basarabia necunoscută*, vol. 9, Tipografia Ulysse, Chișinău, 2012.
508. Idem, *Biserica basarabeană. Chipuri de neuitat*, Editura Cultura, Chișinău, 2015.
509. CONSTANTIN, Ion, NEGREI, Ion, NEGRU, Gheorghe, *Ioan Pelivan. Părinte al mișcării naționale din Basarabia*, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2011.
510. CONSTANTIN, Ion, NEGREI, Ion, *Pantelimon Halippa. Apostol al Basarabiei. Studii, documente, materiale*, Editura Notograf Prim, Chișinău, 2013.
511. CONSTANTINIU, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, ediția a III-a, Editura „Univers Enciclopedic”, București, 2002.
512. CORNEA, Sergiu, *Organizarea administrativă a Basarabiei (1812-1917)*, în „Cugetul”, nr. 2(6) 2000.
513. COȘERIU, Eugen, *Latinitatea orientală*, în vol. „Limba română este patria mea. Studii, comunicări, documente”, Casa Limbii Române, Chișinău, 2008.
514. COTAN, Pr. dr. Claudiu, *Biserica și Statul. Biserica Ortodoxă în secolul al XX-lea*, nota 131, Editura Vasiliana 98, Iași, 2009.
515. Idem, *Biserica Ortodoxă Română în Primul Război Mondial*, Editura Basilica, București, 2018.
516. COZMA, Valeria, *Monarhia și parlamentarismul în Rusia (1906-1914)*, în „Cugetul”, nr. 3 (23), 2004.
517. CUNESCU, Preot Gheorghe, *Preliminarii - cuvânt introductiv* la vol. Gala Galaction (coord.), „Zile basarabene”, Editura „Știința”, Chișinău, 1993.

518. CURCHI, Lilia, *Contribuția lui Onisifor Ghibu la constituirea și activitatea ASTREI basarabene*, în „Cugetul”, nr. 2 (14), 2002.
519. DANILOV, Maria, *Carte și cenzură în Basarabia (1812-1917)*, Editura Epigraf, Chișinău, 2018.
520. Idem, *Cenzura sinodală și problema limbii române în paginile revistei Kișiniovskie Eparchial'nye Vedomosti. Câteva precizări*, în „Luminătorul”, nr. 5 (116), 2011, septembrie-octombrie, 2011.
521. Idem, *Pagini din istoria revistei „Luminătorul” (1908-1918)*, în „Luminătorul”, nr. 1, anul 2002.
522. DANILOV, Maria, *Două gramatici ale limbii române destinate școlii basarabene în 1918*, în: „Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza””, Marea Unire a românilor (1918) - Istorie și actualitate, SN, TOM LX IV /2018.
523. DANU, Eugenia, NEGREI, Ion, *Mișcarea națională în Basarabia și Transnistria (februarie 1917 – decembrie 1918)*, în „Cugetul”, nr. 1 (17) 2003.
524. *Declarația de independență a Republicii Democratice Moldovenești adoptată de Sfatul Țării. Chișinău, 24 ianuarie 1918*, în „Cugetul”, martie, 1998.
525. *Declarația Sfatului Țării despre proclamarea Republicii Democratice Moldovenești*, în: „Cugetul”, martie, 1998.
526. Diaconescu, Emil I., *Basarabia. Scurtă privire istorico-etnografică (1812-1918)*, nota 33, în vol. „Memoria arhivelor botoșănene. Unirea Basarabiei cu România”, ediție de documente întocmită de Sergiu Balanovici și Gheorghe-Florin Știrbăț, Editura Quadrat, Botoșani, 2018.
527. DIACONESCU, Marius, et al., *Ziarele Românești despre Unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei*, volum I, Promovarea idealului Unirii Basarabiei, Transilvaniei și Bucovinei: 21 martie - 15 decembrie 1917, București, Editura Ars Histórica, 2018.
528. Idem, *Ziarele românești despre Unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei*, volum II. *Basarabia pe calea Unirii cu România, 16 decembrie 1917 -8 aprilie 1918*, Editura Ars Historica București, 2018.
529. DURNOVO, N.N., *Politica panslavistă rusă*, în vol. „Basarabia și basarabeni”, Editura Uniunii scriitorilor din Moldova, Chișinău, 1991.
530. Idem, *Unii se bucură, alții plâng*, în vol. „Basarabia și basarabeni”, Editura Uniunii scriitorilor din Moldova”, Chișinău, 1991.
531. EȘANU, Andrei, EȘANU, Valentina, *Ofensiva imperială rusă în Sudul și Sud-Estul Europei în secolele XVII-XIX (de la acțiuni sporadice la strategii militaro-politice)*, în vol.

- „Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale”, Editura Academiei Române, București, 2014.
532. EȚCO, Diana, *Problema limbii române în cadrul școlii teologice din Basarabia*, în vol. „Tradiții și valori culturale la Est de Carpați”, CEP-USM, Chișinău, 2007.
533. Idem, *Probleme și soluții în cadrul școlii teologice basarabene*, în vol. *Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale*, Editura Academiei Române, București, 2014.
534. Idem, „*Dezordinile*” din ianuarie 1908 de la Seminarul Teologic din Chișinău (în viziunea unui revizor școlar), în „Cugetul”, nr. 3-4 (15-16), 2002.
535. Idem, *1912. Centenarul anexării Basarabiei la Rusia (unele reflecții din presa timpului)*, în „Cugetul”, nr. 1 (17), 2003.
536. FLORIAN-BOLD, Drd. Metodi, *Biserica Ortodoxă, Biserica națională în perioada interbelică*, în „Teologie și Viață”, anul XIX (LXXXV), nr. 5-8, mai-aug, 2009.
537. GHIBU, Onisifor, *Pe baricadele vieții (1917-1918). În Basarabia revoluționară. Amintiri*, Editura Universitas, Chișinău, 1992.
538. Idem, *În vîltoarea revoluției rusești*, ediție îngrijită, introducere și note de Octavian O. Ghibu, Editura Fundației Culturale Române, București, 1993.
539. Idem, *Trei ani pe frontul basarabean*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996.
540. Idem, *De la Basarabia rusească la Basarabia românească*, Editura Semne, București, 1997.
541. Idem, *Către preoțimea moldovenească. Cu prilejul adunării preoților în Chișinău, la 18 aprilie 1917*, în: „Cugetul”, (1998), martie.
542. Idem, *Spre un congres național al învățătorilor moldoveni (25-28 mai 1917)*, în: „Cugetul”, (1998), martie.
543. GHIDEANU, Tudor, *Autocefalie și Patriarhie*, Editura Mușatinia, Roman, 2010.
544. GHIȚIU, Eudochia, GHIȚIU, Mitru, *Sfatul Țării: etape de constituire și de activitate*, în: „Cugetul”, (1998), martie.
545. GOLDAN, Vasile-Lucian V., *Mitropolitul Iosif Naniescu 1875-1902*, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza”, Iași, 2020.
546. GOȘU, Armand, *Mișcarea de eliberare națională*, în *Istoria Basarabiei de la începuturi până la 1994*, Editura Tempus, București, 1994.

547. GRAMA, Dumitru, *Impactul raptului Basarabiei din 1812 asupra realizării drepturilor românilor moldoveni la Est de Prut*, în vol. „Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale”, Editura Academiei Române, București, 2014.
548. GUMENAI, Ion, *Impactul anexării Basarabiei la Imperiul Rus asupra organizării și evoluției minorităților religioase din spațiul pruto-nistean (cazul confesiunii romano-catolice și evanghelic-luterane)*, în vol. „Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale”, Editura Academiei Române, București, 2014.
549. HALIPPA, Pantelimon, Anatolie MORARIU, *Testament pentru urmași*, Editura Hyperion, 1991.
550. HAREA, Vasile, *Amintiri din primăvara reîntregirii. Din istoria amănunțită a unirii Basarabiei*, Editura Cronica, Iași, 1998.
551. Idem, *Basarabia pe drumul unirii. Amintiri și comentarii*, Iași, 1995.
552. Idem, *Unirea Basarabiei cu patria mamă*, Colecția Ginta Latină, Iași, 1998.
553. HITCHINS, Keith, *România 1866-1947*, traducere din limba engleză de George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, București, 2013.
554. IONIȚĂ, Preot lector univ. Alexandru M., *Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului. Viața și activitatea (1822-1892)*, teză de doctorat, Constanța, 1999.
555. Idem, *Hotărârile întrunirilor panorotodoxe din 1923 până în 2009. Spre Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe*, Editura Basilica, București, 2013.
556. ISTRATI, Eugenia, *Iustin Frățiman - un promotor al culturii românești în Basarabia*, în „Destin Românesc”, anul III, nr. 9 (nr. 1/1996).
557. Idem, *Partidul Național Moldovenesc: principii ideologice și programatice*, în: „Revista de istorie a Moldovei”, VI, (1995), nr. 3-4 (23-24).
558. Idem, *Ion Nistor (1876-1962)*, în „Destin românesc”, anul IV, nr. 13 (1/1997).
559. Idem, POPOVSCHI, Valeriu, *77 de ani de la Unirea Basarabiei cu România*, în „Destin românesc”, anul II, nr. 5 (1/1995).
560. JELIHOVSCHI, Pr. Drd. Nicolae, *Contribuția preoțimii basarabene la actul Unirii Basarabiei cu România*, în „Luminătorul”, Nr. 2 (101), martie-aprilie, 2009.
561. KAREȚKI, Aurel, Adrian PRICOP, *Lacrima Basarabiei*, Editura Știința, Chișinău, 1993.
562. LISNIC, Protoiereu Ioan, *Episcopia Hotinului cu reședința la Bălți (1923-1944)*, Editura Labirint, Chișinău, 2014.
563. LUJANSCAIA, Eugenia, *Revista „Luminătorul” – istorie și actualitate*, în „Luminătorul”, nr. 4 (121), iulie-august, 2012.

564. MALANEȚCHI, Vasile, *Monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt*, în „Cugetul”, nr. 3(7) 2000.
565. MARPLES, David R., *Rusia în secolul XX. În căutarea stabilității*, traducere de Mihai-Dan Pavelescu, Editura Meteor Press, București, 2014.
566. MIHAI, Constantin, *Biserica și elitele intelectuale interbelice*, Editura Institutul European, Iași, 2010.
567. MIHAIL, Paul, *Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia. Așezăminte, scrieri, personalități*, Editura „Știința”, Chișinău, 1993.
568. Idem, *Mitropolitul Irineu Mihălcescu*, în „Luminătorul”, nr. 1 (142), ianuarie-februarie, 2016.
569. Idem, *Limba mamă în biserici*, în „Magazin Istoric”, anul XXX, nr. 7 (352), iulie 1996.
570. Idem, *Rectorul Constantin Popovici – luptător pentru limba română în Basarabia*, în „Luminătorul”, nr. 4 (115), iulie-august, 2011.
571. Idem, *Fapte trecute și basarabeni uitați*, în vol. „Fapte trecute și basarabeni uitați”, Editura Universitas, Chișinău, 1992.
572. Idem, *Facultatea de Teologie a Universității din Iași (1926-1944)*, în „Luminătorul”, Nr. 5 (146), septembrie-octombrie 2016.
573. MISCHEVCA, Vlad, *Moldova în politica marilor puteri la începutul secolului al XIX-lea*, Editura Civitas, Chișinău, 1999.
574. Idem, *Anul 1812. Două secole de la Anexarea Basarabiei de către Imperiul Rusiei*, Tipografia Elan Poligraf, Chișinău, 2012.
575. Idem, *1812 – Geneza problemei basarabene: aspecte politico-diplomatice, publicat în volumul Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale*, Editura Academiei Române, București, 2014.
576. MOLDOVAN, Ionel, *Contribuția clericilor ortodocși la unirea Basarabiei cu România*, în „Analale Științifice ale Universității Alexandru Ioan Cuza”, SN, TOM (2018).
577. Idem, *Noi considerații privitoare la înființarea Facultății de Teologie din Chișinău (1926)*, în „Analele Științifice ale Universității “Alexandru Ioan Cuza” din Iași”, (serie nouă), TOM LXVII, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, 2021.
578. MORARU, Pr. Prof. Dr. Alexandru, *Un arbitraj arbitrar străin de adevăr și dreptate: Dictatul de la Vieba (30 august 1940)*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul CXI, nr. 10-12, octombrie-decembrie 1993.
579. MORARU, Anton, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău, 1995.

580. NEGREI, Ion, *Onisifor Ghibu și problemele bisericești din Basarabia* în „Cugetul”, martie, 1998.
581. Idem, *Mișcarea de emancipare a românilor aflați sub stăpânire străină (a doua jumătate a secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea)*, în „Cugetul”, nr. 2 (10), 2001.
582. Idem, *Constituirea și activitatea asociației învățătorilor și profesorilor moldoveni din Basarabia (1917-1918)*, în: „Revista de istorie a Moldovei”, (2017), 3 (111).
583. Idem, *Proclamarea Independenței Republicii Democratice Moldovenești*, în „Cugetul”, martie 1998.
584. Idem, *1 decembrie 1918. Chișinăul salută Alba-Iulia*, în „Cugetul”, nr 3 (7), 2000.
585. NEGRU, Gheorghe, *Țarismul și mișcarea națională a românilor din Basarabia*, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2000.
586. Idem, *Conștiința națională a românilor basarabeni în perioada ocupației țariste*, în „Destin românesc”, anul II, nr. 7, (nr. 3/1995).
587. Idem, *Mișcarea națională în Basarabia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în „Destin Românesc”, anul III, nr. 12, (nr. 4/1996).
588. Idem, *Mișcarea națională în Basarabia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în „Cugetul”, martie, 1998.
589. Idem, *Școala țaristă - instrument de rusificare a românilor din Basarabia (a doua jumătate a secolului al XIX-lea)*, în „Destin Românesc”, anul III, nr. 9, (nr. 1/1996).
590. Idem, *„Moldovanul” (1907-1908) – ziar național sau diversiune politică? (II)*, în „Destin românesc”, anul I (XII), nr. 1 (45), 2006.
591. Idem, *O tentativă nereușită de a înființa în Basarabia o "tipografi e moldovenească"*, în „Revista de Istorie a Moldovei”, nr. 1-2, ianuarie-iunie, 1997.
592. NICA, Arhim. Lect. Dr. Emilian, *Aduceți-vă aminte de înaintașii voștri. Arhiepiscopia Iașilor între anii 1900-1948*, Editura Doxologia, Iași, 2009.
593. NISTOR, Ion, *Istoria Basarabiei*, Editura Humanitas, București, 2017.
594. NITREANU, Prof. Nicolae P., *Moldova dintre Prut și Nistru. Basarabia 1812-1944. Istoria românilor în chipuri și vederi*, partea II, București, 1986.
595. NIȚĂ DANIELESCU, Pr. Prof. Dan, *Viața preoțimii din Basarabia în perioada stăpânirii țariste (1812-1918)*, în „Teologie și Viață”, anul XII (LXXVIII), Nr. 5-8, mai-august, 2002.
596. NOVAC, Snejana, *Opinii contradictorii asupra lui Inochentie și rolul său de lider religios*, în „Analele actuale ale Științelor Umanistice”, vol. XV, partea a II-a, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, 2016.
597. OTU, Petre, *România în Primul Război Mondial*, Editura Litera, București, 2019.

598. *O pagină din istoria Basarabiei. Sfatul Țării (1917-1918)*, ediție îngrijită, studiu introductiv și selecția imaginilor de Ion Negrei și Dinu Poștarencu, Editura Prut Internațional, Chișinău, f.a.
599. PALADE, Gh., *Din activitatea intelectualilor din Vechiul Regat, Ardeal și Bucovina în Basarabia anilor unirii 1918-1920*, în „Destin românesc”, anul IV, nr. 13 (1/1997).
600. Idem, *Dimensiuni ale dezvoltării vieții spirituale în Basarabia interbelică*, în „Cugetul”, nr. 1 (17) 2003.
601. Idem, *Înființarea Facultății de Teologie din Chișinău și constituirea corpului didactic*, în „Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova”, seria „Științe socio-umane”, vol. II, Chișinău, 2000.
602. Idem, *Facultatea de Teologie din Chișinău. Profesorii și studenții (1926-1940)*, în „Cugetul”, nr. 2(6) 2000.
603. Idem, *Repere ale evoluției Bisericii Ortodoxe din Basarabia (1918-1925)*, în vol. „Românii din afara granițelor țării Iași-Chișinău: legături istorice”, Editura Demiurg, Iași, 2008.
604. PĂCURARIU, Pr. prof. dr. Mircea, *Basarabia - aspecte din istoria Bisericii și a Neamului Românesc*, Editura Basilica, București, 2012.
605. Idem, *Din trecutul bisericii românești din Basarabia*, în „Credință și cultură în Moldova. Cultură creștină și simțire românească”, vol. III, Editura Trinitas, Iași, 1995.
606. Idem, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Editura Trinitas, Iași, ³2008.
607. Idem, *Învățămintul teologic seminarial în Biserica Ortodoxă Română*, în vol. „Două secole de învățământ teologic seminarial (1803-2003)”, Editura Trinitas, Iași, 2003.
608. Idem, *Cultura teologică bisericească. Scurtă prezentare istorică*, Editura Basilica, București, 2011.
609. PELIVAN, Ioan, *Basarabia cea diferită de Rusia*, (partea I) în „Magazin Istoric”, anul XL, nr. 3 (468), martie 2006.
610. Idem, *Basarabia cea diferită de Rusia*, (partea II), în „Magazin Istoric”, aprilie, 2006.
611. Idem, *Istoric al mișcării de eliberare naționale din Basarabia*, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2012.
612. Idem, *Nicolae Ștefan Casso*, în vol. „Fapte trecute și basarabeni uitați”, Editura Universitas, Chișinău, 1992, p. 236.
613. PENTELESCU, Aurel, PEDA, Gavril, *Mitropolitul Pimen Georgescu. Viața și înfăptuirile sale (1853-1934)*, Editura Karta-Graphic, Ploiești, 2010.

614. PETRENCU, Anatol, *Primul război mondial și unirea Basarabiei cu România*, în „Cugetul”, martie, 1998.
615. PÎNZARU, Sava, *Anul 1905 și Seminarul din Chișinău*, în „Revista de Istorie a Moldovei”, anul II, nr. 1 (5), ianuarie-aprilie 1905.
616. PÂRNUȚĂ, Prof. Gh., *Pregătirea clerului în Basarabia de sud în etapa 1857-1878*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul CIX, nr. 1-3, ianuarie-martie, 1991.
617. PLATON, Gheorghe, *Drumul românilor spre unitate politică*, în „Destin românesc”, nr. 1, 1994.
618. PLĂMĂDEALĂ, Dr. Antonie, *Biserica Basarabiei. Problema jurisdicției canonice în trecut și astăzi*, în „Luminătorul”, anul I, 1994.
619. Ploșniță, Elena, *Mitropolitul Veniamin Costachi în contextul basarabean*, publicat în revista „Luminătorul”, nr. 1 (40), ianuarie-februarie, 1999.
620. Idem, CANDA, Teodor, *Episcopia Hușilor și Basarabia (1598-1949)*, Editura Pim, Iași, 2009.
621. POPA, Anghel, *Putna 1904 - Comemorarea a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare*, sub semnul unității naționale, în „Teologie și Viață”, anul IV (LXX), nr. 1-4, ianuarie-aprilie, 1994.
622. POP-LUCA, Vasile, *Revista „Luminătorul”, la o sută de ani*, în „Luminătorul”, nr. 3 (96), mai-iunie, 2008.
623. POPOVSKI, Valeriu, *Despre Partidul Național-Moldovenesc creat în 1917*, în „Destin românesc”, (1994), 2.
624. Idem, *Considerații privind formarea Republicii Democratice Moldovenești și constituirea primului ei guvern*, în: „Cugetul”, martie 1998.
625. POSTICĂ, Gheorghe, *Mănăstirea Căpriana (I)*, în „Destin românesc”, anul V, nr. 17 (1/1998).
626. POȘTARENCO, Dinu, *O istorie a Basarabiei în date și documente 1812-1940*, Editura Cartier, Chișinău, 1998.
627. Idem, *Activitatea Comisiei Școlare Moldovenești de pe lângă Zemstva Gubernială a Basarabiei (1917-1918)*, în vol: „Românii din afara granițelor țării Iași-Chișinău: legături istorice”, Editura Demiurg, Iași, 2008.
628. Idem, *1914. 3 iunie. Chișinău. Inaugurarea monumentului Alexandru I, împăratul Rusiei*, în „Cugetul”, nr. 1 (21) 2004.

629. Idem, *Contactele între românii de pe ambele maluri ale Prutului în perioada țaristă*, în vol. „Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale”, Editura Academiei Române, București, 2014.
630. Idem, *Basarabia în anii primului război mondial*, Editura Lexon Prim, Chișinău, 2019.
631. Idem, *Înființarea Eparhiei Chișinăului și Hotinului*, în „Cugetul”, nr. 2 (18) 2003.
632. *Programul Partidului Național Moldovenesc*, în „Cugetul”, martie, 1998.
633. RĂMUREANU, Pr. prof. Ioan, *Legăturile Mitropoliei Ungrovlahiei cu Patriarhia de Constantinopol și cu celelalte Biserici Ortodoxe. De la 1800 până la recunoașterea autocefaliei bisericii noastre*, în vol. „Istoria Mitropoliei Țării Românești. Studii publicate în anul 1959, la împlinirea a 600 de ani de existență”, Ed.I.B.M.B.O.R., București, 2010.
634. RUSANOVSCI, Iulian, *Ctitoriile Episcopului Dionisie Erhan din perioada pastorației în Sudul Basarabiei*, în Nr. 3 (156), mai-iunie, 2018.
635. SCURTU, Ioan, Gheorghe I. IONIȚĂ, Ștefania DINU, *Ocuparea Basarabiei de către Armata Roșie. Statutul Basarabiei în cadrul Uniunii Sovietice*, în *Istoria Basarabiei de la începuturi până la 1994*, Editura Tempus, București, 1994.
636. SECRIERU, Preot Vasile, *Unele aspecte privind istoricul Bisericii Ortodoxe din Basarabia*, în „Luminătorul”, (2012), 4 (121).
637. Idem, *Astra basarabeană și Biserica Ortodoxă*, în „Luminătorul”, Nr. 3 (162), mai-iunie, 2019.
638. SENIK, Sofia, *Biserica Ortodoxă din Ucraina în secolul XX*, în vol. *Biserica Ortodoxă din Europa de Est în secolul XX*, coordonator Christine Chaillot, traducere din franceză de Liliana Donose Samuelsson, Editura Humanitas, București, 2011.
639. Simms, Brendan, *Europa. Lupta pentru supremație de la 1453 până în prezent*, traducere de Lucia Popovici, Editura Polirom, Iași, 2013.
640. SIUPIUR, Elena. *Pătrunderea instituțiilor moderne românești în sudul Basarabiei după războiul Crimeii (1856-1878)*, în „Destin românesc”, anul III, nr. 4, 1996.
641. ȘERBĂNESCU, Pr. prof. dr. Niculae, *Patriarhia Română la 70 de ani (1925-1995)*, în vol. *Autocefalie, Patriarhie, slujire sfântă. Momente aniversare în Biserica Ortodoxă Română. Momente aniversare în Biserica Ortodoxă Română*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1995.
642. Idem, *Mitropoliții Ungrovlahiei*, în vol. „Istoria Mitropoliei Țării Românești. Studii publicate în anul 1959, la împlinirea a 600 de ani de existență”, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2010.

643. ȘKAROVSKI, Mihail Vitalievici, *Biserica Ortodoxă Rusă în secolul XX*, în vol. „Biserica Ortodoxă din Europa de Est în secolul XX”, coordonator Christine Chaillot, traducere din franceză de Liliana Donose Samuelsson, Editura Humanitas, București, 2011.
644. STAN, Constantin I., *România și Rusia bolșevică (1917-1918)*, în „Destin românesc”, An. V. Nr. 17 (Nr. 1 /1998).
645. STAN, Florin C., *Scurte considerații privind Basarabia în contextul geopolitic al ascensiunii autorității Rusiei în zona Mării Negre (1812-1940)*, în vol. „Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale”, Editura Academiei Române, București, 2014.
646. SURUGIU-NEGREI, Dorina, *Octavian Goga și începuturile ASTREI basarabene*, în „Cugetul”, nr. 2 (6) 2000.
647. TOMULEȚ, Valentin, *Basarabia în epoca modernă (1812-1918). Instituții, regulamente, termenii*, vol. III, Editura CEP-USM, Chișinău, 2012.
648. TROIANOVSKI, Lidia, *Începuturile mișcării naționale în Basarabia 1899-1907*, în „Cugetul”, nr. 1 (17), 2003.
649. ȚURCANU, Ion, *Unirea Basarabiei cu România. Preludii, premise, realizări*, „Tipografia Centrală”, Chișinău, 1998.
650. Idem, *Bessarabiana. Teritoriul dintre Prut și Nistru în câteva ipostaze și reflecții istoriografice*, Editura Cartdidact, Chișinău, 2012.
651. TUDOR, Prof. Laurențiu, *Basarabia, vechi pământ românesc*, în „Luminătorul”, Nr. 5 (98), septembrie-octombrie 2008.
652. VARATIC, Vitalie, *Politica de modernizare a României în Basarabia meridională (1857-1878)*, în vol. „Basarabia 1812. Problema națională, implicații internaționale”, Editura Academiei Române, București, 2014.
653. VARTA, Ion, *Aspecte ale mișcării naționale din Basarabia (1812-1917)*, în „Limba Română”, anul VIII, nr. 1-2 (37-38), ianuarie-aprilie 1998.
654. Idem, *Zamfir Arbure*, în „Revista de Istorie a Moldovei”, nr. 3 - 4 (43-44), iulie-decembrie, 2000.
655. Idem, *Presa românească din Basarabia la începuturile sale*, în „Destin românesc”, nr. 4, 1994.
656. Idem, *Problema limbii române și cea a autonomiei în ziarul „Basarabia”*, în „Destin românesc”, anul III, nr. 9 (nr. 1/1996).
657. Idem, *Unele deziderate ale mișcării naționale ale românilor basarabeni la mijloc de an 1906*, în „Destin românesc”, anul II, nr. 5 (1/1995).

658. Idem, „*Glasul Basarabiei*” în apărarea limbii naționale, în „Destin românesc”, anul V, nr. 17 (1/1998).
659. Idem, VARTA, Tatiana, *Manifestări de rezistență a Bisericii ortodoxe române din Basarabia față de politica țaristă de deznaționalizare și asimilare*, în „Revista de Istorie a Moldovei”, nr. 3 (63), iulie-septembrie, 2005.
660. Idem, *Tendențe de rusificare a Bisericii Ortodoxe Române din Basarabia*, în „Luminătorul”, nr. 3 (60), mai-iunie, 2002.
661. Idem, *Publicistica cu caracter religios în paginile ziarului „Basarabia” (1906-1907)*, în „Revista română de istorie a presei”, anul III, nr. 2 (6), 2009.
662. VASILESCU, Prof. Gheorghe, *Autocefalie și Patriarhie*, în vol. „Autocefalia, libertate și demnitate”, Ed.I.B.M.B.O.R., București, 2010.
663. Idem, *Mitropolia Basarabiei*, în „România Nouă”, în anul III, nr. 147 (370), vineri 26 noiembrie 1926.
664. VATAMANU, Ion, *Noi pagini de afirmare*, în „Luminătorul”, nr. 1, 1992.
665. VICOVAN, Pr. Ion, *Ioan Irineu Mihălcescu - „apostol al teologiei românești”*, vol. I, Editura Trinitas, Iași, 2004.
666. Idem, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Editura Trinitas, Iași, 2002.
667. Idem, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, Editura Trinitas, Iași, 2002.
668. Idem, *Înființarea Patriarhatului Bisericii Ortodoxe Române (1925) în lumina informațiilor contemporane și a documentelor din Arhiva MMB*, în „Teologie și Viață”, anul XV(LXXXI), iulie-decembrie, 2005.
669. Idem, *Instalarea întâiului patriarh al României - Dr. Miron Elie Cristea*, în „Teologie și Viață”, anul XV (LXXXI), iulie-decembrie, 2005.
670. Idem, *Nicodim Munteanu (1935-1939)*, în vol. „Păstori ai Bisericii și promotori ai culturii. Mitropolitii Moldovei de la începuturi până azi”, Editura Trinitas, Iași, 2005.
671. VORNICESCU, Dr. Nestor, Arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei, *Studii de teologie istorică. Antologie*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1998.
672. Idem, *Mitropolitul Gurie al Basarabiei – osteneli cărturărești*, partea I, în „Literatura și Arta”, nr. 49 (2521), 2 decembrie, 1993.

IV. Lucrări speciale

673. ANGHEL, Liliana, *Strategii lingvistice de creare a „dublului semantic”*. *Cazul Mitropolitului Gurie al Basarabiei (1928-1941)*, în vol. „Mitropolitul Gurie Grosu.

- Misiunea de credință și cultură”, culegere de articole și studii despre Mitropolitul Gurie (Grosu) al Basarabiei (1877-1943) îngrijită și coordonată de Silvia Grossu, Editura Epigraf, Chișinău, 2007.
674. *Arhiepiscopul Gurie către norodul Basarabiei*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 597, miercuri, 5 mai 1920.
675. *Biserica din Basarabia. De vorbă cu I.P.C.S. Arhimandritul Gurie – considerațiuni istorice*, partea a II-a, în „Sfatul Țării”, nr. 41, miercuri 23 mai 1918.
676. CHIABURU, Elena, *Câteva considerații pe marginea trilogiei Mitropolitul Gurie Grosu*, în „Revista de Istorie a Moldovei”, nr.1-2 (121-122), ianuarie-iunie, 2020.
677. CHILIANU, M., *Figuri basarabene. Arhimandritul Gurie*, în „Mișcarea”, Iași, anul XII, nr. 59, 14 martie 1918.
678. *Circulara I.P.S. Arh. Gurie cu privire la noul stil*, în „România Nouă”, anul III, nr. 164 (584), vineri, 17 decembrie 1926.
679. *Cronică internă. Înfirmarea fostului mitropolit Gurie Grosu*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul LXI, nr. 10-12, octombrie-decembrie, 1943.
680. *Cuvântarea P.S. Gurie cu prilejul hirotoniei în arhierie*, în „Luminătorul”, anul XI, cartea VIII, 1918.
681. *Cuvântarea Î.P.S. Mitropolit primat Miron rostită la instalarea I.P.S. Gurie Grosu ca arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului în ziua de 15 mai 1921*, în „Foaia Diecezană”, anul XXXVI, nr. 22, 20 mai st.v. (12 iunie st.n.) 1921.
682. *Cuvântul I.P.S.S. Arhiepiscop Gurie*, în „România Nouă”, anul III, nr. 127 (350), duminică, 31 octombrie 1926.
683. *D. Profesor Nicolae Iorga a citit o scrisoare a I.P.S. Mitropolitului Gurie*, în „Neamul Românesc”, anul XXXI, nr. 252, joi, 19 noiembrie 1936.
684. DUȚU, Prof. Univ. Dr. Mircea, *Cazul mitropolitului Gurie al Basarabiei. Răzbunare politică și nedreaptă prigonire*, în „Historia”, anul VI, nr. 55, iulie 2006.
685. GROSU, Gurie, *Jurnalul unui mitropolit*, ediție îngrijită și prefață de Calinic, Episcop al Argeșului și Muscelului, Editura Dacpress, Curtea de Argeș, 2005.
686. GURIE, Arhiepiscop, *Îndemn către cucernicii preoți și către cântăreții bisericești din Basarabia ca să învețe pa tineri rugăciunile moldovenești*, în „Luminătorul”, august, 1920.
687. Idem, „ASTRA” și Basarabia, în „România Nouă”, anul III, nr. 127 (350), duminică, 31 octombrie 1926.
688. Idem, *Un cuvânt arhieresc*, în „România Nouă”, anul III, nr. 76, miercuri 1 septembrie 1926.

689. Idem, *La deschiderea Facultății de Teologie din Chișinău*, în „România Nouă”, anul III, nr. 133 (356), duminică, 7 noiembrie 1926.
690. Gurie, Arhim., *Bucoavna moldovenească*, Chișinău, 1909.
691. Idem, *Vin nou în foi vechi*, în „Luminătorul”, anul IV, cartea a IV, 1911.
692. Idem, *Crăciunul*, în „Ardealul”, anul I, nr. 13, 24 decembrie 1917.
693. Idem, *Moldovene, Învăț-te a te prețui*, partea I, în „România Nouă”, anul II, nr. 13, 4 februarie 1918.
694. Idem, *Moldovene, învăț-te a te prețui*, partea a III-a, în „România Nouă”, anul II, nr. 15, 7 februarie 1918.
695. Idem, *Bine cuvântat fie cel ce vine întru numele Domnului*, în „România Nouă”, anul II, nr. 102, marți, 26 iunie 1918.
696. GURIE, Mitropolitul, *Veniți de luați lumină*, în „Luminătorul”, anul LXXIV, nr. 1-2, ianuarie-februarie, 1941.
697. Idem, *Biserica Ortodoxă și limbile naționale*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul VI, nr. 48, duminică, 22 noiembrie 1931.
698. Idem, *Amintiri în legătură cu apariția revistei „Luminătorul”*, în „Luminătorul”, anul LXVI, nr. 1, ianuarie 1933.
699. Idem, *Procesul și apărarea mea. Denunțarea complotului apocaliptic*, textul reeditat al lucrării-memoriu, scrise de Mitropolitul Gurie al Basarabiei și tipărite la București în 1937, ediție îngrijită și coordonată de Silvia Grossu, Editura Epigraf, Chișinău, 2018.
700. *Gramata Arhiepiscopului despre calendarul nou*, în „Luminătorul”, anul LVII, nr. 25, 1 septembrie 1924.
701. GROSSU, Conf. univ. dr. Silvia, *Valențe identitare în activitatea misionară și culturală a Mitropolitului Gurie al Basarabiei*, în vol. „Centenar Sfatul Țării (1917-2017). Materialele conferinței științifice internaționale Chișinău, 21 noiembrie 2017”, coordonatori Prof. univ. dr. Gheorghe Clivetti, Prof. univ. dr. Ioan Bolovan, Conf. univ. dr. Gheorghe Cojocaru, Editura Lexon Prim., Chișinău, 2017.
702. GROSSU, Silvia, COJOCARU, Viorel, „Mitropolitul Gurie – Luminătorul de altă dată”, ediție îngrijită și coordonată de Silvia Grossu și Viorel Cojocaru, Editura CEP USM, Chișinău, 2022.
703. *Informațiuni. I.P.S.S. Mitropolitul Gurie*, în „Biserica și Școala”, anul LXV, nr. 26, 29 iunie 1941.
704. *Informațiuni. Sărbătorirea I.P.S. Arhiepiscop Gurie*, în „Biserica și Școala”, anul LI, nr. 41, 9 octombrie 1927.

705. *Instalarea Î.P.S. Arhiepiscopului Gurie*, în „Sfatul Țării”, anul III, nr. 521, marți, 12 ianuarie 1920.
706. *I.P.S.S. Mitropolit Gurie, Sfânta Unire a Basarabiei*, în „Glasul Monahilor”, anul XX, nr. 713, duminică, 4 aprilie 1943.
707. *Jubileul Î.P.S. Mitropolit Gurie (cu prilejul împlinirii a 30 de ani de serviciu bisericesc, social și misionar)*, Tipografia Eparhială, „Cartea Românească”, Chișinău, 1932.
708. *Jubileul Î.P.S. Mitropolit Gurie (cu prilejul împlinirii a 30 de ani de serviciu bisericesc, social și misionar)*, Tipografia Eparhială, „Cartea Românească”, Chișinău, 1932.
709. *Jubileul I.P.S. Mitropolit Gurie (cu prilejul împlinirii a 30 de ani de serviciu bisericesc, social și misionar)*, în „Misionarul”, anul IV, nr. 10, octombrie, 1932.
710. MALANEȚCHI, Vasile, *Păstorul de neam. Creionări la profilul moral-spiritual al mitropolitului Gurie Grosu*, Editura Atelier, Chișinău, 2007.
711. MATEIU, I., *Arhimandritul Gurie Grosu. Cu prilejul alegerii sale de vicar al mitropoliei Moldovei*, în „România Nouă”, anul II, nr. 113, duminică, 8 iulie, 1918.
712. *Mitropolia Basarabiei - investitura și instalarea Întâiului ei titular, Î. P. S. Mitropolit Gurie*, în „Luminătorul”, nr. 5 (98), septembrie-octombrie 2008.
713. *Mitropolitul Gurie Grosu. Misiunea de credință și cultură*, culegere de articole și studii despre Mitropolitul Gurie (Grosu) al Basarabiei (1877-1943) îngrijită și coordonată de Silvia Grossu, Editura Epigraf, Chișinău, 2007.
714. *Mitropolitul Gurie Grosu - opera zidită în destinul Basarabiei*, culegere de articole și studii ale Mitropolitului Gurie (Grosu) al Basarabiei (1877-1943), îngrijită și coordonată de Silvia Grossu, Editura Epigraf, Chișinău, 2016.
715. *Moartea I. P. S. Mitropolit Gurie al Basarabiei*, în „Buletinul Arhiepiscopiei Chișinăului”, anul II, nr. 11, noiembrie, 1943.
716. MOCANU, Ghenadie, *Întregiri la portretul mitropolitului Gurie Grosu al Basarabiei (1877-1943)*, în „Tradiții și valori culturale la Est de Carpați”, CEP-USM, Chișinău, 2007.
717. MORARIU, Preotul Constantin, *Arhiereul Gurie Botoșăneanu, vicarul Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Schiță biografică*, Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, 1919.
718. Idem, *Instalarea P.S. Arhipiscopului Chișinăului și Hotinului Botoșăneanu, fost vicar al Mitropoliei Moldovei și Sucevei*, în „Moldova de la Nistru. Revistă ilustrată scrisă pe înțelesul poporului”, I (1920), 1; 2-3; 4-8.
719. NEGREI, Ion, *Mitropolitul Gurie Grosu*, în „Cugetul”, (1995), 1-2.

720. Idem, *Înființarea Mitropoliei Basarabiei*, în „Luminătorul”, nr. 1 (40), ianuarie-februarie, 1999.
721. *Noul arhiereu-vicar de la Iași. Arhimandritul Gurie Grosu*, în „România Nouă”, anul II, nr. 113, duminică, 8 iulie, 1918.
722. PLUGARU, Ștefan, *Ierarhi ai Mitropoliei Basarabiei în perioada interbelică*, Editura Artemis, București, 2012.
723. *Preacuviosul arhimandrit Gurie – episcop*, în „România Nouă”, anul II, nr. 102, marți 26 iunie 1918.
724. *Rugăciunea Î.P.S. Arhiepiscop Gurie*, în „Cuvânt Moldovenesc”, anul 7, nr. 12, joi 12 februarie (30 ianuarie) 1920.
725. *Rugăciunea citită de I.P.S. Arhiepiscop și mitropolit Gurie la dezvelirea statuii lui Ștefan cel Mare în Chișinău*, în „Luminătorul”, anul LXI, nr. 10, 15 mai 1928.
726. *Salutarea creștinească adresată de I.P.S. Arhiepiscop Gurie cu prilejul anului nou*, în „Luminătorul”, ianuarie, 1921.
727. *Scrisoarea I. P. S. Arhiepiscop Gurie despre creiarea a 8 burse*, în „Luminătorul”, anul LIX, nr. 22, 15 noiembrie 1926.
728. *Știri. Arhimandritul Gurie la Iași*, în „Sfatul Țării”, nr. 28, vineri 4 mai 1918.
729. ȘEVCIUC, Maria, *Aportul Mitropolitului Gurie Grosu la valorificarea patrimoniului bisericesc din Basarabia interbelică*, în „Analele actuale ale Științelor Umanistice”, vol. XV, partea a II-a, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, 2016.
730. *Telegrama I.P.Sf. S. Gurie trimisă d-lui d-lui Ministru al Instrucțiunii și Pro-Rector al Universității din Iași*, în „România Nouă”, anul III, nr. 113 (336), joi 14 octombrie 1926.
731. VASILESCU, Gheorghe, *Mitropolitul Gurie Grosu al Basarabiei*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul CXI, nr. 10-12, octombrie-decembrie, 1993.
732. VORNICESCU, Dr. Nestor, *Mitropolitul Gurie al Basarabiei – osteneli cărturărești*, (partea I) în „Literatura și Arta”, nr. 49 (2521), 2 decembrie 1993; și (partea a II-a) în nr. 50 (2522), 9 decembrie 1993.